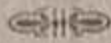

ΚΑΣΑΝΗΣ

ΧΑΡΑΥΓΗ

ΕΤΟΣ Α' - ΑΡΙΘΜ. 1

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1910

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΥΤΙΑΛΗΝΗΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

Μιά Χαραυγή, ποίημα Ρώμου Φιλύρα.
 Το Πρόγραμμά μας.
 'Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (Σκιαγραφία).
 Το γράμμα στην 'Αμερική, διήγημα Α. Παπαδιαμάντη.
 «Και νύν βασιλείς σόνετε...» Ν. Κ. Παρίση.
 Μέσα στη σάλα, ποίημα Στεφάνου Δάφνη.
 'Η Βυζαντινή Τέχνη, Θωμά Θωμοπούλου.
 Τοῦ χωριοῦ γαλανὰ γιορτάσματα, διήγημα Στ. Σταματίου.
 Στὴ γιορτὴ της, ποίημα Χρ. Βασιλακάκη.
 Σαπφώ, *Williamowitz Mollendorf*. Μετάφρασις 'Αρ. Δελή.
 Στὸν Ταξιάρχη (Μανδαμάδου), ποίημα Φίλωνος 'Οφρετέου.
 Ρωσικὴ Φιλολογία.—Μάξιμ Γκόρκυ (Βιογραφικὸν σημεῖωμα), Α.
 'Ερως θανάσιμος, Μάξιμ Γκόρκυ. Μετάφρ. Α. Π. 'Αλβανού.
 Μαρία, ποίημα Ρώμου Φιλύρα.
 Τὸ Δεκαπενθήμερον.
 'Επιστῆμαι—Θέατρον.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΥΡΩΝΟΣ ΕΡΕΣΛΗ
ΠΕΤΡΑ ΜΥΤΙΑΛΗΝΗΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ

'Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης.
 'Αγιασώτισσες μετὴν ἐπιτόπιον στολὴν των.
 Ρώμος Φιλύρας.

ΜΥΤΙΑΛΗΝΗ
ΤΥΠΟΙΣ "ΣΑΛΠΙΓΓΟΣ,"

ΧΑΡΑΥΤΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ
ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐν Μυτιλήνῃ	Μετζ. 3
Ἐν τοῖς χωρίοις	> 3 1/4
Ἐν τῷ Κράτει	> 3 1/2
Ἐν τῷ ἔξωτερικῷ	Φρ. χρ. 18

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ

Ἐπὶ συμφωνίᾳ. (Γίνονται δεκταὶ καὶ εἰς πρόσθετα φύλλα).
Αἱ πληρωμαὶ γίνονται πάντοτε με ἀπόδειξιν φέρουσαν τὰς ὑπογραφὰς τῶν Διευθυντῶν.

Α. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΟΓΑΤΡΟΣ ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Μέλος τοῦ Ὀδοντολογικοῦ Συλλόγου τῆς Γαλλίας.

Ἀπόφοιτος ἀριστεύς Ὀδοντοατρικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων τυχὼν καὶ βραβείου εὐφήμου μνείας (**mention d'honneur**) ἐγκατεστάθη ὀριστικῶς ἐν τῇ πόλει μας ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Π. Β. Κούμπα πλουτίσας τὸ ὀδοντοατρεῖόν του διὰ νεωτάτων καὶ τελειοτάτων ἐργαλείων.

Ἀναλαμβάνει τὴν ριζικὴν θεραπείαν καὶ τῶν μᾶλλον κατεστραμμένων ὀδόντων μετὰ τελειοτάτων ἐμφράξεων καὶ τὴν τοποθέτησιν χρυσῶν γεφυρῶν, ἤτοι τεχνητῶν ὀδόντων ἀκινήτων, ἀνευ οὐρανίσκου καὶ ἀνευ τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν κατὰ τὸ τέλειον Ἀμερικανικὸν σύστημα **Brige Work**.

Ἡ ἐξαγωγή τῶν ὀδόντων γίνεται ἀνευ πόνου. Καὶ ἐν γένει αἱ θεραπευτικαὶ ἐργασίαι γίνονται ἀνωδύνως δι' ἀπολύτου καθαριότητος καὶ ἀπαλυμάνσεως.

Ὁ διπλωματοῦχος καθηγητῆς
τῆς Ἀγγλικῆς κ.

ΠΛΑΤΩΝ Σ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ

ἀποκατασταθεὶς τελείως ἐνταῦθα,
δέχεται μαθητὰς πρὸς ἐκμάθησιν
τῆς Ἀγγλικῆς, τῆς ἐμπορικῆς ἀλ-
ληλογραφίας καὶ τῆς γραφομηχανῆς
(**Type Writer**) κατὰ τὸ σύστημα
(**Hammond**).

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ
Μ. Σ. ΒΑΛΛΗΣ & Δ. Π. ΑΛΒΑΝΟΣ

ΧΑΡΑΥΓΗ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ:

ΓΡΑΦΕΙΑ
ΠΑΡΑ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ "ΣΑΛΠΙΓΓΟΣ,"
ΜΥΤΙΛΗΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
(ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
"ΧΑΡΑΥΓΗΝ,"
ΜΥΤΙΛΗΝΗΝ

ΜΙΑ ΧΑΡΑΥΓΗ

Κάπριοι χυμοὶ καινούργιοι μεστώνουνε τὰ φύτρα
καὶ μέσα στὰ λειβάδια θριαμβικὴ ἐχύθη
μιὰ βλάστηση καινούρια καὶ μιὰ παρηγορήτρα
πνοὴ γιομάτη νεότης στῆς πλάσης κλεῖ τὰ στήθη.

Ἡ Μοῖρα χαμογέλοια τριγύρω μας σκορπίζει
— δλάσπρα περιστέρια σ' ὠραῖον περιστεριῶνα —
μιὰν ἀπαλὴ ἀναγάλια ψυχές, καρδιές δροσίζει
κι' ἡ Αὐγὴ θαρρεῖς προβαίνει μέσ' ἀπ' τὸν Παρθενῶνα.

Ἀθῆναι.

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΣ

Γνωρίζομεν πόσον βαρὺ καὶ ἐπίπονον εἶναι
τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνομεν· τί θὰ
μᾶς στοιχίσῃ εἰς μόχθους καὶ πικρίας· πόσα θὰ
συναντήσωμεν προσκόμματα εἰς τὴν ἀκανθώδη
πορείαν μας.

Καὶ ὅμως ἀρχίζομεν τὸν ἀγῶνα· ἀπὸ ἀγνὸν
καὶ μόνον πόθον νὰ ἀφυπνίσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν
Ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς αὐτὴν
τὸν ἔρωτα πρὸς τὰ νεοελληνικὰ γράμματα καὶ
τὴν λογοτεχνίαν ἐν γένει.

Ὀνειρεύθημεν μιὰν πνευματικὴν χαραυγὴν μὲ
τὰς μαγευτικὰς καὶ ροδοχρύσεους εἰκόνας παντὸς
ὠραίου, νὰ καλέσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν τοῦ
ἔθνους μας, νὰ συγκινηθῇ, νὰ ἀπολαύσῃ· νὰ ἐπι-
θυμήσῃ καὶ δημιουργήσῃ αὐτὴ τὴν ἡμέραν ποῦ
νὰ καταργήσῃ τὰς εἰκόνας αὐτάς.

Τοῦ χρυσοῦ αὐτοῦ ὀνείρου γέννημα εἶναι ἡ
«Χαραυγὴ» μας.

Τὸ ἔθνος μας χάνεται μόνον εἰς τὴν ἀτε-
λείωτον πολιτικὴν φλυαρίαν, εἰς τὰ αἰώνια πο-
λιτικὰ αἰνίγματα· ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆ τοῦ ἀπορ-
ροφᾶ τὸν χρόνον, χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμίαν ἐπι-
τῆς ψυχῆς του μορφωτικὴν δύναμιν.

Καὶ ὅμως τὰ ἔθνη δὲν ὀφείλουν καὶ δὲν στη-
ρίζουν τὸ μεγαλεῖόν των εἰς τὴν ὑλικὴν δύναμιν
καὶ τὰς λόγχας μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπι-
στήμην, τὴν ποίησιν, τὸ διήγημα, τὸ μυθιστό-
ρημα, τὸ δράμα, τὴν λογοτεχνίαν ἐν γένει. «Τὰ
ἔθνη ζοῦν μὲ ποίησιν» κατὰ τὸν ποιητὴν.

Διὰ τοῦτο ἀνοίγομεν τὰς σελίδας αὐτάς, εἰς
τὰς ὁποίας θὰ παρουσιάσωμεν ὅ,τι δυνηθῶμεν
ὠραῖον καὶ ἀληθινὸν ἀπὸ τὴν νεοελληνικὴν καὶ
ξένην φιλολογίαν· ὅ,τι εὐγενίζει τὸ φρόνημα,
δυναμώνει τὸ αἶσθημα, μορφώνει τὴν ψυχὴν· μὲ
τὴν ἐλπίδα ὅτι τοιοιτοτρόπως συντελοῦμεν καὶ
ἡμεῖς εἰς τὸ νὰ ὑψωθῇ τὸ ἔθνος μας ἀπὸ τὸ

ἐπίπεδον τῆς πεζότητος διὰ νὰ ζῆ εἰς τὰ μαγεμένα παλάτια τῆς τέχνης.

Αὐτὸ κυρίως εἶναι τὸ πρόγραμμά μας.

Ζῆλος ἱερὸς καὶ θέλησις εἶναι τὰ μόνα ἐφόδια εἰς τὸν μακρὸν δρόμον μας· καὶ ἡ ἐλπίς συνάμα ὅτι μὲ ἐνδιαφέρον θὰ μᾶς παρακολουθήσουν εἰς τὸ ἔργον οἱ φιλόμουσοι καὶ πρὸ πάντων οἱ συμπατριῶται, τῶν ὁποίων γνωστὴ εἶναι ἀνέκαθεν ἡ πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπη.

Δὲν θέτομεν ὄρη πρὸς μετακίνησιν· περιμένομεν ὀλίγην φιλομουσίαν, ἀπαραίτητον πρὸς συντήρησιν τοῦ ἔργου μας.

Θὰ τὴν εὐρωμεν ἀρά γε; Ἡμεῖς θὰ ὑπερπηδήσωμεν ὅσα ἠμποροῦμεν ὄρη ἀδιαφορίας. Θὰ μᾶς παρεμβάλλῃ ἀρά γε τοιαῦτα εἰς τὸν δρόμον μας ὁ ὕλισμὸς, ἡ ὀλιγωρία πρὸς πᾶν καλόν; Δὲν τὸ πιστεύομεν.

Ἡ πρὸς τὸ ἔθνος ἀγάπη ὄλων μας ζῆ ἀκόμη.

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Προκειμένου διὰ τὸν Παπαδιαμάντην καὶ τὸ ἔργον του πᾶς λόγος θὰ ἦτο περιττός.

Ἐπειδὴ ἔμωσ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας δὲν γνωρίζουν ἴσως τὴν φιλολογικὴν ἀξίαν τοῦ πολυτίμου καὶ τακτικοῦ μας συνεργάτου, ἔστις δικαίως ὠνομάσθη ὁ Μωπασάν τῆς Ἑλλάδος καὶ θεωρεῖται παρὰ πάντων ὁ κορυφαῖος τῶν Ἑλλήνων διηγηματογράφων, δὲν θεωροῦμεν περιττὸν νὰ παραθέσωμεν ὀλίγα περὶ αὐτοῦ. Καὶ τὰ ὀλίγα αὐτὰ, τὰ σφίνομεν εἰς τὸν γνωστὸν κριτικὸν καὶ λογογράφον Παῦλον Νιρβάναν.

... Πολλὲς φορές συνήντησα εἰς τὴν ζωὴν μου τὸν συγγραφέα τῆς «Φόνισσας». Τὸν εἶδα σκυμμένον ὥρας ὀλοκλήρους εἰς γραφεῖα ἐφημερίδων, νὰ μεταφράζῃ ἄρθρα, μυθιστορήματα, εἰδήσεις, τηλεγραφήματα, χαμένον πάντα πίσω ἀπὸ ἓνα βουνὸν Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, περιοδικῶν, βιβλίων. Ἦτο χλωμὸς καὶ κακόρεκτος καὶ δύστροπος κάποτε, ὑποφέρων ἀπὸ τὸ στομάχι του καὶ νηστεύων Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν ὅλον τὸν χρόνον καὶ τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστὴν ὀλόκληρον, μὲ μίαν θρησκοληψίαν καταπληκτικὴν δι' ἓνα ἄνθρωπον ποῦ μετέφραζε ὀλόκληρον τὸ «Νέον Πνεῦμα» τοῦ Γαβριηλίδη καὶ εἶχεν ὅλα τὰ πνευματικὰ στοιχεῖα, ἓνα μόριον τῶν ὁποίων δίδει τὴν εὐχαρίστησιν

εἰς τοὺς ἄλλους ὄχι μόνον νὰ μὴ νηστεύουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαγγέλλονται μὲ ἐπίδειξιν τὸν ἄθεον. Ἄλλ' ἡ θρησκευτικότης τοῦ Παπαδιαμάντη ἦτο στοιχεῖον μιᾶς ποιητικῆς ψυχῆς, ποῦ καμμία γνώσις δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὴν ἀποξηράνῃ. Καὶ ἔμεινε πάντοτε περιπαθὴς χριστιανὸς, φέρων εἰς τὰ ταπεινὰ ἐξωκλήσια τὴν ψυχὴν του καὶ τὴν σοφίαν του, χωρισμένα, ψάλλον μὲ τὴν ἰδίαν κατάνυξιν, ὅπως ὅταν ἦτο μικρὸ παπαδόπουλο ἀκόμη εἰς τὴν Σκιάθου, τὰ ἱερά τροπάρια, καὶ νηστεύων κατὰ τὸν νόμον καὶ κατὰ τὸν νόμον καταλύων, μὲ ὅλα τὰ βάσανα ἐνὸς στομάχου, τὸν ὁποῖον εἶχε καταστρέψει ἡ μακρὰ σκέψις καὶ ἡ ἀτελείωτος ἐργασία.

Καὶ ἐπειτα τὸν εἶδα ἀκόμη, τὸν εἶδα εἰς γωνίας σκοτεινὰς ρυπαρῶν καφενειῶν, ἀριστοκράτην ρακένδυτον, περιμένοντα μὲ ἀγωνίαν τὸ καλαμάρι καὶ τὴν πέναν, ποῦ τοῦ εἶχε ἀρπάσει ὁ πρῶτος τυχὼν ἀπὸ τοὺς θαμῶνας διὰ νὰ γράψῃ μίαν χυδαίαν ἐπιστολήν. Συνέφαγα μαζί του μέσα εἰς καπηλεῖα πλάφι νηστήσιμον, μαγειρευμένον μὲ ἀσταχοῦρες ἀπὸ τὸν ἄλλον Σκιαθίτην διηγηματογράφον καὶ σύντροφόν του ἀχώριστον, τὸν Μωραϊτίδη. Τὸν εἶδα νάφινῃ αἰφνιδίως τὸ τραπέζι εἰς μίαν νευρικὴν διέγερσιν, μὲ πείσμα μικροῦ παιδίου. Τὸν ἤκουσα διηγούμενον τὴν ζωὴν του, καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἔργων του, μὲ ἀφελείας καὶ ἀπλότητος ἀπροσδοκίτους καὶ τὸν εἶδα — αὐτὸ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω ποτὲ — νὰ τρέχῃ ὀπίσω ἀπὸ τὸν ἥλιον, ὅπως τρέχει ἓνα μειράκιον ἐρωτευμένον ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἐρωμένην του. Ἦτο τὸ θέαμα αὐτὸ ἀπὸ τὰ τραγικώτερα, ποῦ εἶδα εἰς τὴν ζωὴν μου καὶ δὲν ἐνθυμοῦμαι, αἰσθητικὴ συγκίνησις ἀπὸ ἔργον τέχνης νὰ μοῦ ἔδωκε παρομοίου τραγικοῦ τόνου κλονισμόν.

Ἦτον ἓνα δειλινὸν φθινοπώρου καὶ ὁ ἥλιος ἔδωκε μελαγχολικὸς ὀπίσω ἀπὸ τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Εἶδα τότε τὸν Παπαδιαμάντην νὰ βαδίξῃ βιαστικὸς πρὸς τοὺς στυλοὺς τοῦ Ὀλυμπίου. Καὶ εἶχα τὴν ἀνοησίαν νὰ τὸν καλέσω. Ἐκεῖνος χωρὶς νὰ σταθῇ καθόλου μοῦ εἶπε μὲ μίαν πικρίαν, ἀπολύτως τραγικὴν:

— Ἀφισέ με! Πηγαίνω νὰ προφθάσω τὸν ἥλιον, πρὶν δύσῃ. Εἶναι ἓνας μῆνας ποῦ ἔχω νὰ τὸν ἰδῶ. Καὶ ποτὲ δὲν τὸν προφθαίνω.

Καὶ ἔτρεχεν ὀπίσω ἀπὸ τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος ἐκρύπτετο ἤδη ὀπίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Σαλαμίνας. Κλεισμένος ἕως τὸ δειλινὸν μέσα εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἐφημερίδος του, ὅταν ἄφινε τὸ γραφεῖόν του, δὲν εὗρισκε πλέον τὸν ἥλιον εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ ἔτρεχε νὰ τὸν προφθάσῃ εἰς τὸν ἀοικτὸν ὀρίζοντα, νὰ τὸν ἀντικρύσῃ ὀπίσω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, νὰ τὸν χαιρετίσῃ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μακρουνοῦ βουνοῦ. Καὶ ἔτρεχεν ὀπίσω ἀπὸ τὸν ἥλιον, χωρὶς νὰ τὸν προφθάνῃ.

Ἐκεῖνος ποῦ θὰ δώσῃ μίαν ἡμέραν, μίαν ἡμέραν μακρυνὴν, ποῦ ὁ Παπαδιαμάντης, νοσταλγὸς ἀπαυδισμένος ἀπὸ τὴν ζωὴν, θάναται ὑπὸ τὸ χῶμα τῆς Σκιάθου, εἰς τὸν περίβολον ἴσως ἐνὸς μοναστηρίου τῆς ἀλιπλήκτου πατριδος του, ἀναπνέων ἀκόμα εἰς τὸν ἀσκητικὸν τάφον του τὴν εὐωδίαν τοῦ λιβανωτοῦ κ' ἔ-

νοτιζόμενος ακόμη υπό την γῆν τὰς μελωδίας τοῦ Τρισαγίου, ἐκεῖνος ποῦ θὰ δώσῃ μίαν ἡμέραν τὴν εἰκόνα τοῦ συγγραφέως τοῦ πρώτου καὶ τοῦ μοναδικοῦ τῆς ἐποχῆς μας, δὲν πρέπει νὰ χωρίσῃ ποτὲ τὸν συγγραφέα ἀπὸ τὸν ὄνθρωπον. Κἄτι τι χρεύεται διὰ τὸν Παπαδιαμάντην, ὡσὰν τὴν φωτεινὴν μελέτην ἐνὸς Μερεσκόφσκην διὰ τὸν Δοστογιέφσκην, διὰ τὸν Τολστόην. Διότι ἡ τέχνη τοῦ Παπαδιαμάντη δὲν ἔχει τίποτε ἀπὸ τὸν διλεταντισμὸν ποῦ χαρακτηρίζει τὸ μεγαλειότερον μέρος τῆς τέχνης τῶν ἡμερῶν μας, τίποτε ἀπὸ τὰν γραμματιανθρωπισμὸν, ποῦ φονεύει τὰ ἀσθενῆ τάλαντα.

Ὁ Παπαδιαμάντης δὲν εἶναι γραμματιάνθρωπος, εἶναι κυρίως ποιητής. Ὁ ὄνθρωπος καὶ ὁ τεχνίτης εἰς αὐτὸν εἶναι κάτι ὁμοούσιον. Ἡ παραγωγή του ἔχει κάτι αὐθόρμητον καὶ τυχαῖον, ὅπως τυχαῖα φαίνονται τὰ μεγάλα φυσικὰ φαινόμενα, ὑποσυνείδητον καὶ ἀπρομελέτητον. Κανένας συρμὸς ἢ κανένα πρότυπον δὲν τὸν ἐπηρέασε ποτέ. Τίποτε δὲν ἐπρομελέτησε ψυχρῶς, δὲν ἐπροσχεδίασεν ἀκαδημαϊκῶς, δὲν προὔπελόγησε τεχνικῶς. Καμμία ὑποχρέωσις φιλολογικῆς ἐθιμοτυπίας ἢ μορφῆς προὔπαρχούσης, καὶ καθιερωμένης ἢ ὀπωσδήποτε συνθηματικῆς, δὲν τὸν ἐδέσμευσε ποτέ. Οἱ κα-

τασκευάζοντες τὰ ἔργα τῆς τέχνης μὲ συνταγὰς, μὲ μέτρα καὶ μὲ σταθμά, τὸν εὐρίσκουν συχνὰ πρωτογενῆ καὶ ἀκατάσκευον. Ἐνῶ ἀπλούστατα εἶναι μεγάλοι, μέγαλο ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν περιφρόνησιν πρὸς κάθε προὔπαρχοντα μορφολογικὸν κανόνα.

Κλείομεν ἐδῶ τὰς γραμμὰς αὐτὰς τοῦ κ. Νιρβάννα μὲ ἐν χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον, ἔπου φαίνεται τοῦ συγγραφέως ἡ μετριοφροσύνη, στόλισμα τῶν μεγάλων ἀνδρῶν:

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1908 εἰ λόγιοι τῶν Ἀθηνῶν ἐώρτασαν τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τοῦ Παπαδιαμάντη. Τὴν ἑορτὴν ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἡ Α. Υ. ἡ Πριγκήπισσα τῆς Ἑλλάδος Μπρία, ἀλλ' ὁ μετριοφρων συγγραφεὺς δὲν ἠθέλησε νὰ προσέλθῃ εἰς αὐτὴν προφασισθεὶς ἀδιαθεσίαν.

Αὐτὸς εἶναι ἐν ὀλίγοις ὁ ἐκλεκτὸς συνεργάτης μας εἰς τοῦ ὁποῖου τὰ ἔργα θὰ ἐντρυφούν τακτικῶς οἱ ἀναγνώσται τῆς «Χαραυγῆς».

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Πᾶσαν φορὰν ὅταν ἔφθανα στὴν πατρίδα μου, ἀνὰ πᾶν τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος μὲ συνήντα καὶ μοῦ προσέφερε γενναίως τὰ ξένια ὁ Μπεφάνης ὁ Γιαλένιος. "Ὁχι ὅμως γενναϊότερον ἀπὸ ἓνα δεύτερον θεῖόν μου, τὸν καπετὰν Γεωργὸν τὸν Ἀγαγᾶν, ὅστις ἐθυσίασέ ποτε ὀλόκληρον χῆνα καὶ ἠνοιξε μέγα βυτίον ῥοδίτου οἴνου, κεφαλοκρούστου, πρὸς τιμὴν μου. Τὴν θυσίαν ταύτην ἔκαμεν εἰσάπαξ, δι' ὅλας τὰς ἐκάστοτε ἀφίξεις μου, τὰς τε παρελθούσας καὶ τὰς μελλούσας, διὰ νὰ μὴ ἔχω πλέον ἀπαιτήσεις.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Μπεφάνης ἦτο παλαιὸς φίλος μου. Ἄλλοτε στὴν νεότητά του, εἶχε μαγαζὶ εἰς τὴν ἀγορὰν. Ἦτο «ἐμπορορράπτης». Ὅταν ἠθέλες νὰ ψωνίσῃς, καὶ εἶχες ν' ἀλλάξῃς νόμισμα, ἂν ἐπαρουσίαζες μισὴ ῥηγίνα, ἴσην μὲ 2.90, σοῦ τὴν ἄλλαζε διὰ σωστήν. σοῦ ἐκρατοῦσε 20 λεπτὰ διὰ τὰς βελόνας, τὴν κουβαρίστραν καὶ τῆς κλωσταῖς, καὶ σοῦ ἔδιδε 5.60 ρέστα. Ἄν ἦτο ἡμισυ Γαλλικοῦ ταλλήρου, σοῦ ἔδιδε 5.40. Εἰς ὀλίγον καιρὸν τὸ ἔκλεισεν. Εὐτυχῶς εἶχε προφθάσει νὰ νυμφευθῇ, κ' ἐπῆρε καλὴν προῖκα. Κατόπιν ἀπέκτησε δύο υἱοὺς, ὕστερον ἐχῆρευσε· ἐνυμφεύθη ἐκ δευτέρου καὶ πάλιν ἐπῆρε κτήματα ὡς προῖκα. Ἐγέννησε πάλιν τέκνα, κ' ἐγήρασε συζῶν μὲ τὴν δευτέραν γυναϊκά του.

Κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους, ὅταν μὲ συνήντα ἐπανελθόντα ἀρτίως εἰς τὸ χωρίον, ἀφοῦ μὲ ἔκαμε τὴν συνήθη δεξίωσιν, εἶτα, συνήθως κατὰ τὴν δευτέραν συνάντησίν μας ἤρχιζε πάντοτε μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὀμιλίαν, καὶ ὑπέβαλλε μίαν ἀπαράλλακτον πρότασιν.

— Ξέρεις ὅτι τὰ δυὸ παιδιὰ μου ὁ Γιωργῆς κ' ὁ Παυλάκης, εἶναι ἀπὸ χρόνια στὴν Ἀμερικὴ, καὶ δὲν μοῦ γράφουν τί γίνονται. Πρόκειται νὰ κάμωμ' ἓνα γράμμα, σὺ ξέρεις ποῦ θὰ τὸ στείλωμε, στὸν Πρόξενον τῆς Ἑλ-

λάδος, ἢ στὴν ἀστυνομία τῆς Ἀμερικῆς. Θὰ μοῦ τὸ γράψῃς Γαλλικὰ, Ἑγγλέζικα, Σπανιῶλικά, ἐσὺ ξέρεις σὲ ποιά γλῶσσα.

Ἐγὼ δὲν ἤξερα τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ξέρεις-ξέρεις ποῦ μοῦ ἀπέδιδε. Ἄλλ' ὅπως κυβερνᾶται, ἢ μᾶλλον ὅπως φέρεται ὁ κόσμος, μὲ τὴν ψευδομανίαν, μὲ τὴν τυφλὴν πρόληψιν, μὲ τὴν κωφὴν φήμην, εἶχε διαδοθῆ καὶ πιστωθῆ εἰς τὸ χωρίον ὅτι τάχα ἐγὼ ἤξευρα πολλὰς γλῶσσας.

«Ὅλες μὲ τὰ γράμματά τους καὶ τῆς μιλιεσ φαρσί».

Κ' ἐγὼ πράγματι δὲν ἤξευρα οὔτε μισὴν γλῶσσαν νὰ μιλήσω, εἶχα δὲ ἐκμελετήσῃ κατ' ἰδίαν ὅτι ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν εἶχα μάθη, χάριν φιλολογικῆς ἀπολαύσεως, εἶτα ἔξ ἀνάγκης καὶ πρὸς βιοπορισμὸν, καὶ εἰσπραξιμὴν ὡς μεταφραστῆς εἰς τὰς ἐφημερίδας, οὐδέποτε ὡς κουρριέρης εἰς τὰ ξενοδοχεῖα — ἀλλ' οὔτε εἶχον ἀνατραφῆ μὲ γκουβερνάνταν — διὰ νὰ ὀμιλῶ ξένας γλῶσσας.

Εὐτυχῶς ὁ Μπεφάνης, συνήθως τὴν Κυριακὴν, ἔλεγε μίαν ἡμέραν νὰ κάμῃ αὐτό, τὸ ἐξανάλεγε μάλιστα πολλὰς φορὰς ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας, κατόπιν τὴν ἄλλην ἡμέραν, δὲν εἶχε πλέον κέφι, δὲν ἠθέλε νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι εἶπε τὴν προτεραίαν, ἴσως διότι τοῦ ἐφαίνετο ἀνιαρόν, κ' ἐκάθητο ἐν ἡσυχίᾳ διὰ νὰ χωνέψῃ, ἐπειδὴ ἦτον «ἀποκαῆς» καθὼς λέγουν.

Τὴν Τρίτην ἐπήγαινε στὸν ἐλαιῶνα, ὅπου εἶχεν ἐργάτας νὰ ποτίζουν τὰ δένδρα, τὴν Πέμπτην, στὸ ἀμπέλι, ὅπου εἶχεν ὀργολόγι ἢ θειάφισμα, κτλ. Τὸ Σάββατον τὸ βράδυ, ὅταν ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὸ χωράφι, ἦτο πολὺ κουρασμένος, καὶ τὴν Κυριακὴν ἀπολείτουργα εἶχε συνεδρίασιν, καθότι ἦτο δημοτικὸς σύμβουλος. Τὸ ἀπόγευμα ἔπαιζε κοντσίνα ἢ πρέφα, καὶ τὸ βράδυ ἂν τὸν συνήντων, παρουσία καὶ ἄλλων πολ-

λῶν, ἡ ὁμιλία θὰ ἦτο μακρὰ καὶ θορυβώδης, καὶ δὲν ὑπῆρχε πλέον καιρὸς καὶ χῶρος διὰ νὰ μοῦ ξαναπῆ, ὅ,τι ἅπαξ μοῦ εἶχεν εἶπη.

* *

Μετὰ τρία ἔτη πάλιν, ὅταν ἐπανῆλθα εἰς τὴν μικρὰν νῆσον, μ' ἐδεξιώθη ὁ Μπεράνης, κι' ἄρχισε νὰ μοῦ λέγῃ :

— Οὔτε γράμμα οὔτ' ἐνθύμησι, μὲ ξέχασαν κεῖνα τὰ παιδιά. Ἔχουν ἑφτά χρόνια ποῦ λείπουν, τέσσερα ἔχουν νὰ μᾶς γράψουν. Νὰ πιάσης νὰ μοῦ συντάξῃς ἓνα γράμμα, ἀγγλικό, φραντσέζικο, πορτουγέζικο, ἐσὺ ξέρεις τί γλῶσσα περνᾷ σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ποῦ εἶν' αὐτὰ τὰ παιδιά· στὸ Μπουένος-Ἀῦρς, στὸ Μεξικό, ἢ στὴ Βρασιλία. Νὰ γράψουμε στὸν Πρόξενό μας ἐκεῖ, γιατί μπορεῖ νὰ μὴ ξέρῃ ῥωμέικα, ἴσως νὰ εἶναι ντόπιος ἀποκεῖ. Θέλετε πάλιν νὰ τὸ στείλουμε στὸν διευθυντὴ τῆς ἀστυνομίας; ἐσὺ ξέρεις. Νὰ μοῦ τὸ σκαρώσῃς καλά, νὰ τὸ κουρδίσῃς, καὶ νὰ τὸ στείλουμε. Πότε λὲς νὰ τὸ κάμουμε;

— Ὅποτε θέλῃς.

— Καλά, ἔχουμε καιρό.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ κακὴ καὶ ἀστεία φήμη πολλὰ μὲ εἶχεν ἐνοχλήσῃ. Γυναῖκες, γέροντες τῆς ἀγορᾶς, θαλασσινοὶ καὶ χερσαῖοι ἄνδρες, ὅπου μ' εὔρισκαν, μ' ἐφορτώνοντο νὰ τοὺς κάμω τὴ «σύστασι» νὰ τοὺς γράψω δηλαδὴ τὴν ἀδρέσσα ἢ τὸ πανώγραμμά ἀγγλιστί διὰ τὰς διαφόρους Πολιτείας καὶ πόλεις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ὑπομονή! Ἄλλ' ἤρχοντο στὴν πτωχικὴν πατρικὴν μου οἰκίαν καὶ μ' ἐπολιορχοῦσαν. Ἄλλος πατριώτης εἶχεν ἀποθάνῃ σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἢ εἶχε πνιγῆ σ' ἐκεῖνα τὰ πέλαγα, κ' ἐστέλλοντο ἔγγραφα δικαστικὰ ἑτερόγλωσσα, καὶ μοῦ τὰ ἔφεραν διὰ νὰ τὰ μεταφράσω. Ἄλλος ἦταν ἀγράμματος, παραπλανημένος εἰς μακρυνὴν τινα πόλιν, κ' ἔβαλλεν Ἀμερικανὸν φίλον του νὰ τοῦ κάμῃ γράμμα πρὸς τοὺς οἰκείους, ἀγγλιστί. Ἄλλος εἶχε γεννηθῆ ἐκ πατρὸς πατριώτου μου εἰς τὴν Αὐστραλίαν ἢ τὴν Καλκούτταν καὶ δὲν ἤξευρε ἑλληνικά· ἄλλος εἶχε ξεχάσῃ τὴ γλῶσσαν σαράντα χρόνια ποῦ ἔλειπε, κ' ἔγραφεν ἀγγλιστί. Ἄλλος εἶχε νυμφευθῆ Ἀμερικανίδα, καὶ αὐτὴ θέλουσα νὰ φανῆ εἰρωνικῶς φιλόφρων πρὸς τὴν ἀγνώριστον πενθεράν της — εὐτυχῶς δι' ἀμφοτέρας δὲν ἦτο ἐλπίς νὰ γνωρισθῶσι ποτὲ — ἔγραφεν ἀγγλιστί. Ὅλ' αὐτὰ ὄφειλα νὰ τὰ μεταφράσω. Θε μου! Καὶ ἦσαν τόσοι καὶ τόσοι στὸ χωρίον, σχολάρχαι, καθηγηταί, μισθοφόροι, ἐπιστήμονες μὲ διπλώματα, μορφωμένοι εὐπρόσωποι, καλλωπισμένοι. Καὶ τόσοι ἄλλοι ξενιτευμένοι ἐπανέκαμπαν ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐξ Ἀμερικῆς, καὶ κανεὶς δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ διαβάσῃ σωστὰ ἓνα γράμμα. ὦ! τί βάσανον.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι σχεδὸν καμμία καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν ἐστοχάσθη ὅτι αὐτὸ ἦταν κόπος, καὶ ἂν ὄφειλε νὰ δώσῃ ἀντάλλαγμα διὰ τὸν κόπον. Πλὴν ἀξιοπρεπέστερον δι' ἐμὲ θὰ ἦτο νὰ μὴ ἐδεχόμην ποτὲ ἀμοιβὴν, ἀπείρως ὅμως εὐκτότερον νὰ μ' ἄφηναν εἰς τὴν ἡσυχίαν μου, εἰς τὴν ὀλιγάρχειάν μου. Εἶχα ἐγὼ ἐργασίας νὰ κάμω,

κ' ἐδιαζόμεν νὰ τὰς ἀφήσω, διὰ νὰ κάμω τὰς ἀλλοτρίας. Εἶχα ἐγκαταλίπη τὰς ἰδίας μου ὑποθέσεις, παραιτηθεὶς πρὸ πολλοῦ πᾶν δικαίωμα κληρονομίας, ἰδιοκτησίας, κτλ. κ' ἔπρεπε νὰ φροντίζω διὰ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων. Ὑπῆρξαν καὶ ἄνθρωποι ἐλθόντες νὰ μὲ συμβουλευθῶσι διὰ δικαστικὰς ὑποθέσεις. Καὶ ὅταν ὁμολόγησα ὅτι δὲν ἐννοοῦσα *σειρὰ* ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα, σείοντες τὰς κεφαλὰς ἔλεγον πρὸς ἐαυτούς: *Καὶ τί γράμματα ξέρει λοιπόν;*

* *

Τὸ κροῦσμα, τὸ ὁποῖον ἀντεπροσώπευεν ὁ Μπεράνης ὁ Γιαλένιος, περὶ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ἑλληνα Πρόξενον, ἢ πρὸς τὴν «ἀστυνομίαν τῆς Ἀμερικῆς», εἰς πόλιν τὴν ὁποίαν οὔτε αὐτὸς εἶξευρεν, οὔτε ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ὀνομασίας της, εἶχε λάβῃ ἀφορμὴν ἐκ τινος δοκιμῆς γενομένης πράγματι πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τῷ 188..., ὁπότε εἰς συγγενῆς μου, Μανώλης Παπαγιάννης λεγόμενος, εἶχε χαθῆ ἀπὸ πέντε ἢ ἕξ ἐτῶν, καὶ δὲν ἠκούετο ἂν ἔζη ἀκόμη ἢ ὄχι, εἰς Φιλαδέλφειαν, ὅπου ἦτο ὁ τελευταῖος γνωστὸς τόπος τῆς διαμονῆς του. Τότε ἡ μήτηρ του, γηραιὰ θεία μου, μὲ παρεκάλεσεν ἐπιμόνως «νὰ γράψω γράμμα» κ' ἐγὼ ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ μου, διὰ νὰ τὴν ἀναπαύσω, ἐπειδὴ θὰ ἦτο ἀδύνατον ἄλλως νὰ γεμίσω τὴν κεφαλὴν της καὶ τὴν πληροφορήσω, ἢ καὶ νὰ πρᾶνῶ τὸν μητρικὸν πόνον της, ἠῆτοσχεδιάσα εἶδος ἐπιστολῆς πρὸς τὴν ἀστυνομίαν τῆς Φιλαδέλφειας, ἱκετεύων ἐκ μέρους τῆς μητρὸς, ν' ἀναζητήσῃ τὸν λησμονημένον ἄνθρωπον, ἂν ἐπέζη, καὶ πείσῃ τὸν ἴδιον ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν μητέρα του. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλα ἢ ἔρριπα ὡς βολίδα εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ ὅμως, παρ' ἐλπίδα, μετὰ δύο μῆνας σχεδὸν ἦλθεν αἰσία ἀπάντησις, καὶ ἀπὸ τὴν ἀστυνομίαν τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τὸν ἐξάδελφόν μου τὸν ξενιτευμένον. Καὶ τοῦτο παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, διότι οὐδεμίαν πεποιθήσιν εἶχα, ὅταν ἐθεματογραφοῦσα τὴν ξενόγλωσσον ἐπιστολήν.

Ἐκτοτε, καθ' ὅλας τὰς ἐπανόδους μου εἰς τὴν γενέθλιον νῆσον, δὲν ὑπῆρξε μήτηρ χήρα ἢ γραῖα, λησμονημένη καιροῦς καὶ χρόνου ἀπὸ τὸν ξενιτευμένον υἱὸν της, ἢ τις νὰ μὴν ἦλθε πρὸς ἐμὲ ζητοῦσα «νὰ τῆς γράψω γράμμα» πρὸς ὅλας τὰς ἀστυνομίας καὶ τὰς προξενικὰς ἀρχὰς τοῦ κόσμου, διὰ νὰ τὰς παρακαλέσω ν' ἀνιχνεύσουν τὸν χαμένον υἱὸν της. Καὶ ἄνδρες πολλὰκις μ' ἐφορτώθηκαν μὲ παρομοίας ἀπαιτήσεις. Εἰς τῶν πολλῶν τούτων, ὁ ἐπιμονώτερος, ἀλλὰ καὶ ἀσταθέστερος καὶ πλέον ἀναποφάσιτος ὄλων, ἦτον ὁ Μπεράνης. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, «ἐσὺ ξέρεις, ξέρεις». Ἠνίττετο τὸ προηγούμενον αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἐγνώριζεν.

Εἰς τὰ 189.. εἶχα διαμείνη εἰς Ἀθήνας ἐπὶ ἑπτὰ συναπτά ἔτη αὐτὴν τὴν φορὰν, ὅταν δὲ ἐπανῆλθα εἰς τὴν πατρίδα μοῦ λέγει:

— Τώρα, σωθῆκαν πλεῖα τὰ ψέμματα, θὰ μοῦ τὸ κάμῃς τὸ γράμμα.

Ἀπορον μοῦ ἐφάνη πῶς, καὶ μετὰ τόσα ἔ-

ΜΥΤΙΛΗΝΑΪΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

Ἁγιοσωτίσες μετὴν ἐπιτόλιον στολήν των.

τη, ὁ ἀτεκνωμένος πατήρ ἤλπιζε νὰ ἐπανεύρη τοὺς υἱοὺς του διὰ τῆς ἐμπειρικῆς ταύτης μεθόδου, ἀφοῦ αὐτοὶ, ἐὰν ἐξοῦσαν ἀκόμα, βεβαίως θὰ τὸν εἶχαν «ξεπονέσει», ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε.

Ἀκούοντ' ἐδῶ ἐκεῖ, μοῦ εἶπεν ὁ Ἐπιφάνιος, ὡς νὰ ἐμάντευσε τὸν στοχασμόν μου· τοὺς ἀντάμωσαν πρόπερσον ἄνθρωποι, ἀλλὰ δὲν ἐννοοῦν νὰ μοῦ γράψουν. Κύτταξε τώρα, ἐσὺ ξέρεις πῶς θὰ τὸ σταμπάρης τὸ γράμμα, καὶ ποῦ θὰ τὸ στείλουμε· στὸ Μπουένος Ἀῦρς, στὸ Μεξικὸ, ἢ στὴν Ἀργεντίνᾳ ;... Στὴν ἀστυνομία, ἢ στὸν Πρόξενο, πῶς λές; νὰ τὸ στείλουμε. Κ' ἔχει τάχα ἐκεῖ Ἑλληνικὸ Προξενεῖο ;

— Φίλε μου Ἐπιφάνιε, τοῦ εἶπα, οὔτε τὰ Προξενεῖα ξέρω, οὔτε παγκόσμια χάρτα εἶμαι, οὔτε πῆγα ποτέ μου στὴν Ἀμερική. Ἴδου πῶς θὰ γείνη, ἂν θέλῃς γιὰ νὰ τελειώσῃ ὕστερ' ἀπὸ δώδεκα χρόνια κι' αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις. Ἔχεις τὸν ἐξάδελφό σου τὸν Γιώργην τὸν Ζ., πεπειραμέ-

νον ἄνθρωπον, ὅστις καὶ ναυτικὸς ἔκαμε, καὶ γραμματεὺς τῆς Δημαρχίας εἶνε, καὶ τὸν δικολάβο κάνει. Αὐτὸς νοιώθει ἀπὸ διοικητικά, ἀπὸ προξενικά, καὶ ἄλλα· ἴσως δὲ καὶ νὰ εὔρη εἰς τὰ ἀρχεῖα κάπου, ἂν ψάξῃ, κανένα κατάλογον τῶν Ἑλληνικῶν προξενείων τῆς ἀλλοδαπῆς· βάλε τον νὰ σοῦ κάμῃ ἓνα εἶδος γράμμα στὴν γλώσσά μας, κι' ἄς τὸ ἀπευθύνῃ αὐτὸς ὅπου ξέρει καὶ ὅπου πρέπει· φέρε μου τὸ γράμμα, τὸ σχέδιον αὐτὸ, νὰ σοῦ μεταφράσω τὰς λέξεις στὴν ἀράδα, ὅπως μπορῶ. Ἔτσι γλυτώνω κ' ἐγὼ ἀπὸ σκοτοῦρες, καὶ κάνω μόνον ἓνα μικρὸν κόπον· διὰ τὸν κόπον δὲν με μέλει, διὰ σκοτοῦρες ὅμως καὶ μπελάδες δὲν εἶμαι ἐπιδεκτικὸς.

Ὁ φίλος μου κατένευσεν. Ἐμείνα πέντε μῆνας ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἔφερε κανὲν τοιοῦτον γράμμα πρὸς μετάφρασιν.

[Σκίαθος]

Α. Παπαδιαμάντης

“ΚΑΙ ΝΥΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΣΥΝΕΤΕ...”

Τὰ μὲ κτκπληκτικὴν ταχύτητα λαβόντα χώραν ἐν Πορτογαλλίᾳ φέρουν εἰς τὴν μνήμην παντὸς κοινωνιολογοῦντος τὸν θαυμάσιον στίχον τοῦ Δαυΐδ:

«Καὶ νῦν Βασιλεῖς σύνετε· παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν».

Ὅσον καὶ ἂν θελήσῃ τις νὰ φανῆ ἐπεικὴς πρὸς τὸν ἔφηβον, ὅστις ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ἰσχυρῶς κλονιζόμενον στέμμα, ἔσεν καὶ ἂν θλίβεται τὴν σκληρὰν εἰμαρμένην τῆς ἀτυχοῦς βασιλείας, δὲν δύναται ἐν τούτοις νὰ μὴ ἀποδώσῃ τὸ δίκαιον καὶ εἰς τοὺς θελήσαντας νὰ συγκρατήσουν τὴν εἰς τὸ βάραθρον γοργῶς κλονιζομένην πατρίδα των.

Οἱ Βασιλεῖς ὀφείλουν νὰ πεισθῶν ὅτι ἡ ἀποστολὴ των κατέστη δυσχερεστάτη.

Τὸ ἀνεύθυνον δὲν εἶνε πλέον ἀσπίς ἱκανὴ νὰ σώσῃ τὸν θεσμὸν τούτον ἀπὸ τῆς ἀπειλομένης καταστροφῆς.

Οἱ λαοὶ σήμερον ἐν μέρει καὶ αὖριον ἅπαντες θὰ ζητήσουν ἀπὸ τοὺς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς πυραμίδος ἰσταμένους νὰ δίδουν τὸ παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς ἐθελουσίας, τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης.

Δὲν ἀρκοῦνται πλέον οἱ λαοὶ εἰς τὴν αἴγλην, ἣν αἱ ἀπαστρέπτουσαι στολαὶ τῶν παικιλιώνων ἀκολούθων προσδίδουν εἰς τὸ βασιλικὸν στέμμα.

Ἄπαιτοῦν ἔπως αὐτοὶ οἱ Βασιλεῖς προσδώσιν τὴν αἴγλην τῆς ἀτομικῆς των ἱκανότητος εἰς τὸ βασιλικὸν διάδημα.

Οἱ λαοὶ οἱ μορφούμενοι σήμερον ὑπὸ τὸ κράτος Δημοκρατικῶν ἰδεῶν· οἱ πρὸ πολλοῦ ἀποτινάξαντες εἰς τὸν κάλυθον τῶν ἀχρήστων ὡς κιβδηλοὺς τὰς θεωρίας περὶ θείας καταγωγῆς τοῦ στέμματος· οἱ μετὰ δυσχερειῶν βαστάζοντες τὰ βάρη τῆς πολιτειακῆς συγκροτήσεως καὶ μόλις ἀνεχόμενοι νὰ ἀναγνωρίσουν δικαίωμα τι μεῖζον εἰς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα, ὃν ὁ καταστατικὸς τῆς Πολιτείας χάρτης κατὰ νομικὸν πλάσμα ἐγκαθιστᾷ· οἱ λαοὶ οὗτοι φρονοῦν — καὶ δικαίως — ὅτι οἱ Βασιλεῖς δὲν πρέπει νὰ θεωροῦν ἑαυτοὺς εἶδη πολυτελείας,

διότι πολλάκις ταῦτα εἶνε περιττά, ἀλλὰ ὀφείλουν νὰ καταστῶν εἶδη πρώτης ἀνάγκης διὰ τὴν Πολιτείαν καὶ τοὺς λαοὺς αὐτῆς.

«Ὁ Βασιλεὺς βασιλεύει ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ».

Εἶνε ἰδέα κρατήσασα κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα. Εἶνε συνταγὴ διασώσασα τὸν θεσμὸν κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα.

«Ὁ Βασιλεὺς εἶνε ὁ πρῶτος ὑπάλληλος τῆς πολιτείας, ὁ ἔχων ὑψίστα καθήκοντα· αὐτὴ εἶνε ἡ θεωρία, ἣτις θὰ κρατήσῃ κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα.

Καὶ θὰ εἶνε εὐτύχημα διὰ τοὺς τέως εὐτυχεῖς τούτους θρονοῦς, ἐὰν οἱ λαοὶ σταματήσουν μέχρι τοῦ σημείου τούτου καὶ δὲν θεωρήσουν ὅλως διόλου ἀδύνατον τὴν μεταμόρφωσιν ταύτην τῶν ἀνωτάτων κληρονομικῶν ἀρχόντων. Ὅλιγον πρὶν ἢ ἀποθάνῃ ὁ ἀείμνηστος Ἐδουάρδος ὁ Ζ΄, συνιστῶν εἰς κύκλον ἐπισήμων κεκλημένων Του ἐν τοῖς ἀνακτόροις Ουΐνδσωρ τὸν ἐγγονόν του εἶπε:

«Σᾶς συνιστῶ τὸν ἐγγονόν μου καὶ τελευταῖον Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας».

Ὁ μέγας ἐκεῖνος βασιλεὺς εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε δὲν ἐξήνεγκεν αὐτὴν τὴν πρόβρρησιν.

Ἐβλεπεν ὡς ἐν ὀράματι τὰς ἰδέας αἵτινες θὰ κρατήσουν ἐν τῇ μέλλοντι παρὰ τοῖς ὑπὸ τὰ βάρη τὰ πολιτειακὰ ἀσχάλλουσι λαοῖς.

Ἐφαντάζετο τὸ σημεῖον τὸ κρίσιμον, εἰς ὃ σὺν τῇ χρόνῳ θὰ φθάσῃ ὁ κοινωνικὸς πόλεμος τῶν Πατρικίων καὶ τῶν Πληβείων, τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν, τῶν κτηματιῶν καὶ τῶν ἀκτημόνων.

Καὶ προεῖπε μίαν μεγάλην ἀλήθειαν, ἣτις θὰ πραγματοποιηθῇ ἐν τῇ μέλλοντι ἀφεύκτως, ἐὰν ἀποστολήν των οἱ Βασιλεῖς ἐξακολουθήσουν νὰ θεωροῦν τὸ **dolce far niente** καὶ τὸ διὰ τῆς στρατοκρατίας ἐπιβάλλεσθαι.

Τὰ αἱματηρὰ δράματα τοῦ Μοαβίτ ἐν Βερολίνῳ εἶνε τόσον πρόσφατα· τὸ αἷμα τῶν ἀτυχῶν θυμάτων τοῦ μεταξὺ πληβείων καὶ πατρικίων, ἀσίτων καὶ ὀργανωμένου κράτους σπαραγμοῦ ἀχνίζει ἀκόμη· ἢ κατάπληξις τοῦ εἰς τὴν Θεόδεν κλησίν του πιστεύοντος Κάιζερ εἶνε εὐνόητος, ἀλλ' ἅμα καὶ χαρακτηριστικὴ.

Τὸ κράτος, πᾶν κράτος ἐκμυζᾷ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ ἐργάτου χάριν τῶν στρατιωτικῶν του δαπανῶν, τῶν γιγνομένων ἵνα μὴ ἐκπέσῃ τῆς ἰσχύος του τὸ Στέμμα κυρίως.

Ὁ ἐργάτης πεινᾷ· ὁ ἐργάτης θνήσκει ἐκ πείνης.

Δικαιολογεῖται ἡ φοβερὰ διάδοσις τῶν σοσιαλιστικῶν ἢ μᾶλλον τῶν ἀναρχικῶν ἰδεῶν ἢ οὐ;

Ἐκατομμύρια ὄλα δαπανᾷ τὸ Κράτος διὰ τὸ Στέμμα. Χιλιάδες ἐξατμίζονται διὰ μίαν τελετὴν τῶν Ἀνακτόρων.

Δικαιολογεῖται ἡ λύσσα τοῦ ἐκ πείνης θνήσκοντος ἐλλείπει ἐργασίας βιοπαλαιστοῦ;

Ἄλλ' εἰς ὄλα ταῦτα τὰ δεινὰ τῶν πασχουσῶν κοινωνικῶν τάξεων πταίει ὁ βασιλικὸς θεσμός;

Καὶ δικαίως εἶνε ὁ ἀποδιοπομπαῖος τράγος τῶν πολιτειῶν τοῦ μέλλοντος;

Οὐχί, δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ μόνος ὑπεύθυνος.

Ὅχι. Ἄλλ' εἶνε καὶ αὐτὸς συνυπεύθυνος.

Ἡ παλαιὰ ἀλλὰ καὶ ἡ νεωτάτη ἱστορία τῶν κρατῶν, ἐν οἷς εἶνε κατάφωρος ἡ κατάπτωσις, ἀπεδεικνύει τρανότατα ὅτι οἱ Βασιλεῖς οἱ ἰστάμενοι εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς των εἶνε ἀπηλλαγμένοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν παραπόνων, ἅτινα ἀπευθύνονται κατὰ τῶν Βασιλέων τῶν μὴ ἐχέντων ἐτέραν ἀποστολὴν πλὴν τοῦ ν' ἀπολαύουν ὄλων τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς θέσεώς των, ἐπιλέγοντες τό: μετ' ἐμὲ ἢ καταστροφή.

Αὐτὴ ἡ τύχη τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου τῆς Πορτογαλλίας ἀπεδεικνύει ὅτι ἡ λαϊκὴ δικαιοσύνη τοῦ οὐρανοῦ.....

Τὸ καταπίπτον μεγαλεῖον ἐπιβάλλει σιγὴν.

Ἄς ἀντιπαρέλθωμεν ἔθεν ἐν σιγῇ τὴν δρᾶσιν τόσον τοῦ φονευθέντος Βασιλέως ὅσον καὶ τῶν ἀμέσων προκατόχων του, ὅσον καὶ τοῦ ἄρτι ἐκδιωχθέντος. Ἄλλ' ὁ μελετῶν τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς Πορτογαλλίας καὶ τοῦ λαοῦ τῆς· ὁ γνωρίζων ὅτι ἀπὸ τοῦ 1826 ὁ Οἶκος τῆς Βραγάνσης ἐπὶ Δὸν Μιχαήλ, Μαρίας **Gloria** (1834), Δὸν Πέτρου τοῦ Δ' (1853), Λουδοβίκου Α' (1861), Δὸν Κάρλου (1889) καὶ Μανουήλ 1)14 Φεβρ. 1908) οὐδὲν ἕτερον ἐπραττεν, εἰ μὴ νὰ περιπλέκηται εἰς συνταγματικὰς ἐριδας πρὸς τοὺς πολίτας τοῦ κράτους καὶ νὰ συντελῇ εἰς τὰς οικονομικὰς δυσχερείας τὰς ἀποληξάσας εἰς χρεωκοπίαν· ὁ μανθάνων ὅτι ἡ Βασιλεία ἐν Πορτογαλίᾳ ἦτο πολὺ κατωτέρα καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ἐκ Βραζιλίας ἀποπεμφθείσης συγγενοῦς Αὐλῆς, δὲν δύνηται νὰ μὴ ἀνυψωθῆσιν ἔτι ἄπαξ τό:

«Φωνὴ λαοῦ — ὀργὴ Κυρίου».

Ἡ Θεία Πρόνοια ἢ ἐφορεύουσα ἐπὶ τῶν λαῶν, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θεωρεῖ πρέπον νὰ ὑπενθυμίξῃ καὶ εἰς τοὺς Βασιλεῖς τὰ ὑπὲρ τῶν λαῶν καθήγοντά των.

Ἡ ὑπόμνησις γίνεται πάντοτε διὰ τῆς ἱστορικῆς Νεμέσεως, τῆς φοβερᾶς ταύτης ἐκδικητρίως τῶν περιφρονούντων τὰ διδάγματά της.

Καὶ ἡ Νέμεσις αὕτη καὶ πάλιν ἐπῆλθεν ἀδυσώπητος ἀνατρέπουσα κόσμον ἕλεν ἱστορικὸν βροντοφωνοῦσα καὶ δι' ἔργων ἀνεκκλήτων τὸ Γραφικόν:

«Καὶ νῦν Βασιλεῖς σύνετε· παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν».

1 86ρίου 1910

N. K. Παρίσης

ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΣΑΛΑ

[Τὸ ποιημάτιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Στέφανος Δάφνης γνωστὸν ποιητὴν καὶ λόγιον κ. Θρ. Ζωϊόπουλον, τοῦ ὁποῦ τὴν συνεργασίαν ἐξησφάλισεν ἡ «Χαραυγή». Ὁ κ. Ζωϊόπουλος εἶναι καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν τοῦ Δ' Γυμνασίου Ἀθηνῶν καὶ τακτικὸς συνεργάτης τῆς ἐφημερίδος «Ἀθῆναι».]

Μέσα στὴ σάλα τὴν ὀλόφωτη
Σεῖδα, ὃ κατάλευκη ὀπτασία,
Ἦσουν σὰν τ' ὄραμα ποῦ ἐγέννησε
Κάποτε ἢ πλάνα ἢ φαντασία,
Καὶ μέσ στα μάτια σου τὰ ὀλόμαυρα
Ποῦ ἦταν βαθειὰ καὶ ἐξωτικά
Κρατοῦσες κάποιον κόσμον ἀπόκοσμον
Τὰ ὄνειρεμένα ἰδανικά!

Μὲς στοῦ χοροῦ τὴ ζάλη ἐπίστευα
Ἐσὺ πῶς χάμου δὲν πατοῦσες,
Φτερά σὲ πέρναν κάποια ἀόρατα
Κι' ἀεροσάλευτη ἐπετοῦσες
Κι' ἔχυνες γύρω σου ἕνα μάγεμα
Κι' ἔχυνες γύρω σου ἕνα φῶς,
Κι' ἦσουν τῶν ὄλων τὸ λαχτάρισμα
Κι' ἦσουν ὁ πόνος ὁ κρυφός.

Τώρα οἱ λαμπάδες κι' ἂν ἐσβύσανε
Μὰ ἐσὺ δὲ σβύστηκες, ὃ Ἰδέα,
Μὲ τὴ ψυχὴ μου ἐσφιχτοδέθηκες
Καὶ μένεις πάντα ὠραία κι' ὠραία,
Κι' ἔρχεσαι ἀκόμη καὶ στὸν ὕπνο μου
Μὲ τὰ χρυσὰ καὶ τὰ λευκά
Καὶ μὲ τὰ μάτια ποῦ ὄνειρεύονται
Κάποια χαμένα ἰδανικά...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΦΝΗΣ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

[Ὁ ἐν Ἀθήναις γνωστὸς ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον καλλιτέχνης κ. Θωμᾶς Θωμόπουλος, ὅστις χειρίζεται μετ' ἰσης εὐκολίας τὴν γλυφίδα καὶ τὴν γραφίδα, προθύμως ὑπεσχέθη ὅτι θὰ μᾶς παρέχῃ τὴν συνεργασίαν του. Τὸ κατωτέρω ἀξιόλογον ἄρθρον του πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ μετὰ πολλῆς προσοχῆς ὡς πραγματευόμενον σπουδαιότατον διὰ τὸ Ἔθνος μας ζήτημα.]

Ἀφ' ὅτου παρήλθεν ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ τέχνη τῶν ἡμετέρων Βυζαντινῶν προγόνων ἐθεωρεῖτο ἐν τῇ Δύσει ὡς ἀναξία προσοχῆς παραβολικῶς πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, πλεῖστοι σοφοὶ ἐπεδόθησαν ὁλοψύχως εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν σπουδὴν τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐποχῆς τοῦ Βυζαντίου, ἡ ὁποία τόσον καλῶς ἀντιπροσωπεύεται διὰ τῆς τέχνης. Ἐνῶ δὲ σήμερον πάντες οἱ ξένοι μετὰ μεγάλου ζήλου ἐπεδόθησαν εἰς τὴν περισυλλογὴν καὶ κατάταξιν τῶν Βυζαντινῶν τεχνουργημάτων εἰς ἐπὶ τούτῳ ἰδρυνόμενα μουσεῖα, παρ' ἡμῖν τοσαύτη ἀβελτηρία παρατηρεῖται ὥστε ν' ἀφίνομεν νὰ καταστρέφονται τὰ πολύτιμα κειμήλια, ἄξια ἐκ μέρους ἡμῶν μεγαλειτέρας στοργῆς, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ φωτίσουν ποτέ πλέον τὰς σκοτεινὰς ἐκείνας σελίδας τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Αὐτοκρατορία ὡς ἡ τοῦ Βυζαντίου, ἡ ὁποία ἐπὶ χίλια ἔτη ἐκράτει τὰ σκήπτρα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς γῆς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ παραγάγῃ ἔργα τέχνης μαρτυροῦντα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκυριάρχει πνευματικῶς μεταξὺ τῶν δύο κόσμων.

Ἡ περίφημος «Βυζαντινὴ ἐποποιία» τοῦ Γάλλου Schlumberger μαρτυρεῖ περὶ τούτου καὶ ἀνοίγει νέους ὀρίζοντας εἰς τὴν ἀτάπηκτον ἀνθρωπότητα περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν τεχνῶν ἐν τῇ Δύσει.

Ἄλλ' αἱ ἔρευναι ἐπὶ τῶν σκοτεινῶν αὐτῶν σημείων τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ δὲν συνετελέσθησαν εἰσέτι, τὰ τεχνουργήματα δὲν ἐμελετήθησαν. Ἄλλα κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἄλλα τίς οἶδε ποῦ κρύπτονται εἰσέτι, ὅπως ἡ ἀκηδία ἡμῶν τὰ καταστρέψῃ προτοῦ ὁ σοφὸς τὰ κρίνη διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὸ δίκαιον ποῦ τοῖς ἀνήκει. Ἡ ὀρ-

θόδοξος ἡμῶν ἐκκλησία μὴ περισυλλέγουσα τὰ λείψανα ταῦτα τοῦ μεγάλου θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τῶν περασμένων χρόνων, ἀφήκε τὴν Βυζαντινὴν Ἐκκλησιαστικὴν τέχνην νὰ καταπέσῃ εἰς τὰ ἀκαλαίσθητα καὶ βάρβαρα καὶ πολυτελῆ ἀντιθρησκευτικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἀμαθεῖς καλόγηροι κατεργάζονται εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς θρησκευτικῆς τέχνης, τὸ Ἄγ.ον ὄρος, παρὰ τὴν σκῆπτον τοῦ μεγάλου Πανσελήνου.

Καὶ ἐν Ἑλλάδι δυστυχῶς τίποτε δὲν ἔγινε μέχρι τοῦδε διὰ τὸν πολύτιμον αὐτὸν θησαυρὸν τῶν Πατέρων μας· αἱ κλασικαὶ παραδόσεις ἔκαμαν νὰ λησμονηθῇ καθ' ὅλοκληρίαν τὸ Βυζάντιον, τοῦ ὁποῖου ὁ πολιτισμὸς ἐπέδρασεν ἀμεσώτερον εἰς τοὺς Λαοὺς τῆς Δύσεως. Ὅλοι καταγινομεθα μὲ τὴν ἀπρόσιτον εἰς ἡμᾶς ἐποχὴν τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους, καὶ ἀφίνομεν νὰ καταστρέφεται ὁ πολύτιμος κρίκος, αὐτὴ ἡ χρυσῆ ἄλυσσος τοῦ Βυζαντιακοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ὁποία μόνη μᾶς συνδέει μὲ τὴν ὑπέροχον ἐκείνην ἐποχὴν τῶν περασμένων χρόνων.

Φρονῶ ἀδιστακτῶς ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον νὰ σκεφθῶμεν σοβαρῶς περὶ τῆς σημασίας τὴν ὁποῖαν ἔχει διὰ τὸν πολιτισμὸν ἡ διάσωσις τῶν κειμηλίων τούτων τῆς ἡμετέρας φυλῆς. Τὰ ξένα μουσεῖα τελευταίως ἐπεδόθησαν μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν τεχνουργημάτων τούτων τοῦ βυζαντιακοῦ πολιτισμοῦ, ἐνῶ ἡμεῖς ἀντιθέτως οὐδεμίαν σημασίαν οἰδομεν καὶ ἀφίνομεν ταῦτα εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν δῆψιν τῶν ἀμαθῶν, ἐγκληματοῦντες οὕτω ὄχι μόνον πρὸς ἑαυτοὺς ἀλλὰ καὶ ἐν γένει πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ ἰδρυσις μουσείου Βυζαντινῆς τέχνης ἐπιβάλλεται πλέον εἰς τὴν φυλὴν μας.

Τόσον λοιπὸν ἡμεῖς τὰ τέκνα τῆς σημερινῆς γενεᾶς εἴμεθα ἐπιλήσιμονες τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τοὺς Πατέρας μας καὶ ἀδυνατοῦμεν νὰ περισυλλέξωμεν ὅ,τι μὲ τόσον πνεῦμα καὶ τόσην δεξιότητα ἐδημούργησαν ἐκεῖνοι; Ἐχάθη λοιπὸν ἔστω καὶ ἓνα εὐγενὲς τέκνον τῆς Βυζαντινῆς φυλῆς νὰ διαθέσῃ ὀλίγα χρήματα ὅπως περισώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν πολυτιμώτατα κειμήλια τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς;

Ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω, καὶ περιμένω ἓνα νέον Ἰουλιανὸν Παραβάτην, ὁ ὁποῖος θ' ἀναστηλώσῃ τὰ ερείπια τῆς καταστροφῆς.

(Ἀθῆναι.)

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Γλύπτης

ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

ΓΑΛΛΑΝΑ ΓΙΟΡΤΑΣΜΑΤΑ

[Ἡ «Χαραυγή» ὑπερηφανεύεται διότι ἐξησφάλισε τὴν συνεργασίαν τοῦ κ. Σταματίου, χρονογράφου τῆς «Ἀκροπόλεως» καὶ ἀρίστου διηγηματογράφου.

Τὰ χρονογραφήματα καὶ διηγήματά του δὲν διαβάζονται ἀλλὰ ροφθοῦνται ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸν κόσμον. Τὸ σημερινὸν διήγημά του θαυμάσιον. Τὸ διακρίνει χάρις, περιγραφικὴ δύναμις καὶ ψυχολογία].

Παλιὸς ναυτικὸς ὁ γέρω-Σπῦρος.

Τὴν θάλασσα τὴν εἶχε φάει μὲ τὸ κοντάλι καὶ ἡ θάλασσα τὸν εἶχε φάει μὲ τὴν ὀκᾶ. Τώρα, αὐτὸς ὁ ἀνδρουκλας μιὰ φορά, ἓνα κουρέλι τῆς ζωῆς, φθίνει στὴ μικρὴ τὴν πόλι, ἐνῶ κάτω εἰς τὴν ἀμμουδιὰ σαπίζουν τοῦ παλιhoῦ του καϊκιhoῦ τὰ ξύλα τὰ θαλασσομάχα.

Καμπουριασμένος καὶ ἀδύνατος, νομίζεις ὅτι τώρα θὰ τὸν συνεπάρη, σὰν ξερόφυλλο, ὁ ἄγριος τοῦ φθινοπώρου τῆς ζωῆς ἀέρας!....

Δὲν εἶχε κανένα στὸ χωριό. Ἡ γυναῖκα του, ἡ Σαββοῦλα μὲ τ' ὄνομα, ἐπέθανε. Μιὰ φορά ὑπῆρχε καὶ ὁ τάφος της. Τοῦ κόσμου τ' ἀγριολούλουδα εἶχαν φυτρώσει ἀπὸ πάνω, σὰν νὰ ξέσπασε σὲ ἀνθη καὶ σὲ μυρωδιὰς τ' ὀλάνθιστο καὶ ὀλόδροσο κορμί της. Ἐπειτα ἡ λησμονιὰ ἐθέρριψε τὰ χορτάρια ἀπὸ πάνω της καὶ ἡ ἐγκατάλειψις ἐξαφάνισε τὸν τάφο.

Τὸ κορίτσι του τὸ γαλανό, σὰν οὐρανός, καὶ παχουλό, σὰν κουκουνάρι, χάθηκε. Κάποιον διαβατικόν, ἀπ' τὸ χωριό, πραγματευτὴ ἀγάπησε. Τὸ παιδί του, τὸ ἀποκοῦμπι καὶ τὰ ὄνειρά του, πάει καὶ αὐτό. Ὁ πόλεμος τὸ πῆρε καὶ τὸ σάρωσε!.....

Καὶ ἔμεινεν ὁ Σπῦρος μοναχὸς καὶ ἔρημος στὸν κόσμον, μέσα στὸ παλιὸ του σπίτι μὲ τὰ σκεδρωμένα τὰ πατώματα, καὶ τῆς ἀπαίσιες ἀγριοσυκιὰς εἰς τὴν αὐλή, τῆς φαρμακωμένες «ἀγουζές» καὶ τῆς τσουκνίδες τῆς ὀξύθυμες. Χορτάρισε καὶ τὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιhoῦ, ἀγκάθια πνίξαν κάθε διάδα του καὶ μούσκληια πράσινα καὶ γλυερὰ ἐσούρνοντο στοὺς τοίχους. Γέλοιο δὲν ἀκούστηκε ποτὲ ἐκεῖ μέσα καὶ ἡ χαρὰ δὲν ξαναπάτησε εἰς τὸ κατῶφλι. Ἡ δυστυχία του,

τὸν ἔκαμε τὸν Σπῦρο κακὸν καὶ μισάνθρωπο καὶ ἡ κακία του αὐτὴ, τοῦ ἔδιωξε ὅλη τὴ γειτονιά ἀπὸ κοντά του!

Ἦ Ζοῦσε-πέθαινε ὁ γέρος, κανεὶς πεντάρια ποτὲ δὲν ἔδινε!

Τὸν χειμῶνα τὸν περνοῦσε καίοντος τὰ ξύλα τοῦ παλιhoῦ του καραβιοῦ! Κι' ἔμενε ὄρες ἐμπρὸς στὴν ἀναμμένη τὴ φωτιά βλέποντας μέσα στὴ φλόγα καὶ στὰ πυρωμένα κάρβουνα ὅλο τὸ λαμπρό του παρελθόν. Καὶ ζωντανεύανε μπροστά του ὀλόλαμπρες ὅλες ἡ χαρὲς ποῦ ἔζησε, καὶ ὅλα τὰ πράγματα ποῦ εἶδε καὶ ἐπερνοῦσε ζωντανὴ καὶ ὀλόθερμη ἡ ζωὴ ποῦ πέρασε καὶ λαβαίναν πραγματικότητὰ τὰ ὄνειρα ποῦ ἔπλωσε μὲ τὸ νεανικὸ του κεφάλι.

Κι' ὅταν ὁ ἀέρας λυσομανοῦσε ἀπ' ὄξω συγκλονίζοντας τὸ σπίτι τοῦ φτωχοῦ, καὶ ἐταίριζαν ἀπὸ μέσα τὰ ξύλα τῆς φωτιᾶς καὶ βούιζεν ἡ φλόγα ἀπειλητικὴ, ὁ γέρος, ξεχασμένος, μεθυσμένος μὲ αὐτά, ἀγριεμένος, λησμονημένος, ἐντελῶς ἀλλοιώτικος σηκωνότανε φωνάζοντας:

— Μάϊνα φλόκο βρὲ Μανώλη! Μάϊνα φλόκο γρήγορα!

Αὐτὸ ἤρκεσε γιὰ νὰ τὸν πάρη ἡ γειτονιά γιὰ παλαβὸν καὶ ν' ἀρχίσουν τὰ παιδιὰ νὰ τὸν πειράζουν. Στὴν ἀρχὴ ὅσῳ μπορούσαν τὰ χέρια του νὰ σηκώσουν τὸ μπαστοῦνι ἡμύνετο, ἔπειτα ὁμως κατέπεσε καὶ παρεδόθη!

Ἐδέχετο τὰ μαρτύρια ἱπομονητικῶς, κουνώντας μόνον τὸ κεφάλι καὶ δακρύζοντας!....

* * *

Τὸ μεγαλύτερο μαρτύριό του ἦτανε ὅταν ἤρχοντο ἡ μεγάλες γιορτὲς τοῦ χρόνου. Ἀπόκριες, Πάσχα, Χριστούγεννα, Σταυροῦ. Γιορτὲς οἰκογενειακές, ποῦ ὁ κόσμος μαζωμένος σπίτι του χαίρεται μὲ τοὺς δικούς του τὴ γιορτὴ. Τότε ἡ ἔρημία του κατεφαίνετο περὶ μαύρη καὶ περὶ ἄγρια καὶ τότε ἡ δυστυχία του γιγάντωνε μπροστά του..... Μιὰ λύπη μεγάλη, μιὰ λύπη παράλογος, ἀφόρητος, βαρετὰ τὸν πλάκωνε καὶ τὸν κατέκλυζε αἰφνιδίως. Καὶ μέσα στὴν φαρ-

μακωμένη πλημμύρα της κατέδαζε — άφόρητο του γέρου μαρτύριο — όλες της έλπίδες του που έσβυσαν, όλες ταις θλίψεις που περάσανε, όλους τους πόνους και τους λογισμούς και όλη του τη ζωή τη στείρα, την άνώφελη όπου άδικως την άφηκε να περάση.....

Και κάτι τι του βάρυνε το στήθος τότε και ένας κόμπος του άνέβαινε εις το λαιμό και έχτυποῦσαν τὰ μηλίγγια του δυνατά από άγωνία....

Και γύρω ή πόλις έχαιρε, τὰ παιδιά έτραγωδοῦσαν του Θεου τη γέννησι και φορτωμένοι οί μεγάλοι επήγαιναν στα σπίτια τους κουβαλώντας του κόσμου τὰ καλά!

Και όσφ ή γύρω του ηύξανε χαρά, τόσφ της μονώσεώς του ή αίσθησις δξύτερη εγίνετο. Το κενόν που έσηματίζετο γύρω του τον επνιγε και ή σιγή, της έρημιās του ή σιγή, από απελπισία τον εξάλιζε. Όλα δίπλα του έχαιροντο άνθρωποι, φυτά και ζωα.

Η «άγουζές», ή τσουκνίδες και της αυλής του τὰ βρωμόχορτα, που χαρούμενα της τρυφερές των κορυφές κινούσαν, τον ήρέθιζαν.

— Μόνον αυτός μόνος και έρημος σήμερα!

Έρρηψε βλέμμα φθόνου επί των ανθρώπων, επί των παιδιών που έχαιροντο, επί του ούρανου που έγέλα, επί των φυτών που παιχνιδιάρικα έσειόντο, και σαν διωχμένος έτρεξε έξω από το χωριό!

Μπροστά του ή θάλασσα ξαπλωνότανε ήρεμη, γλυκοπράσινη στής άκρες, μολυβένια εις τὰ πέρατα, άγέλαστος ένας μαῦρος βράχος έγυαλιζέτο σ' αυτή, καβουράκια έσουρνοντο στα φρυκιοφασκωμένα πόδια του και ψαράκια περνούσαν κοπαδιαστά, σαν λιτανίες, εμπροστά του.

Ο Σπῦρος κάθησε στο βράχο κυττάζοντας τη θάλασσα που λαφροσουρνώτανε στα πόδια του, σαν να ήθελε να τὰ φιλήση, να τὰ θωπεύση με στοργή. Ένας φλοισβος μαλακός, ήρεμος, άπαλός άκουγότανε και οί έλαφροί του ήχοι σαν βάλσαμο του ήρχοντο στην ματωμένη του καρδιά.

Ο Σπῦρος έμαλάχηκε όλίγο. Η παληά του φιληνάδα τον υποδέχτηκε.

Έν τώ μεταξὺ από μέσα από την πόλι, εφθάνεν όλη ή δάρδαρος της πανηγύρεως βοή, ή βοή που έτρόμαξε και έδιώξε το γέρο. Έρριζωσε στο εράχο, σαν να φοβόταν μη τον δοῦν και κύτταξε πάλι τη γαλανή, την άπαλη ήρεμία που ήσυχη εμπρός του εξετεινέτο και στην καρδιά του τόσο καλά άποκρινότανε. Την ύγρη την έρημιά που θώπευε μητρικά τὰ βότσαλα και γυάλιζε την άμμουδιά. Ένα χρωματιστό ψαράκι, μιὰ θαλασσία πέρδικα έστάθη και τον κύτταζε με τὰ στρογγυλά τὰ χαντρένια της ματάκια και έκινούσε την ούρά, σαν να χαιρετούσε, να προσκαλούσε τον παληό θαλασσινό:

— Έλα, έλα μαζί μας, φτωχέ άπόκληρε. Έλα, διωχόμενε των ανθρώπων στη γαλήνη μας!

Και ή θάλασσα με όλα τὰ παιγνίδια της επανελάμβανε:

— Έλα κουρασμένε γέρω! δῶ, στην αιωνία την άνάπαυσι! Στης ύγρης μου άγκαλιές θά εῦρης λησμονιά και παρηγορία. Κύττα τί ώ-

ραία που φιλω τὰ βότσαλα και πῶς τὰ ψαράκια παίζουν με τὰ φύκια. Έλα να γιορτάσης, διωχόμενε, έδῶ στη γαλανή γαλήνη, μακρυνά από του κόσμου τον άγωνα τον άπαυστο και την άγρια σκληρότητα!

Ο Σπῦρος τ' άκουγε αυτά και σαν ναρκωμένος επροχωρούσε προς τη θάλασσα, σαν κάτι να έδλεπε στον πράσινο βυθό της, που τόσο το ζητούσε από καιρό....

Και ο φλοισβος τον έσπρωχνε βαθυτέρα και το νερό του ζέσταινε τὰ παγωμένα πόδια του και μιὰ θερμότη αισθάνθηκε ν' άνεβαίνει εις το σώμα του και να άταλύνη τὰ σκληρημένα μέλη του. Κάτι το θερμό αναδεύτηκε μέσα του, το σώμα του, σαν να τίναξε κάτι από πάνω του και άναγάλλιασαν τὰ μάτια του από έλπίδα. Και προχωρούσε ο Σπῦρος, σαν να τον τραβούσε το πράσινο χρώμα του βυθου..... Και από πίσω του, σαν όργη Θεου, της πόλεως ήρχετο ή χαρά εις άγριους ήχους και ρεκαστικούς και εις φωνάς διατόρους, άλγους κραυγή από βαθειά βγαλμένη, σαν άτελείωτο βόγγημα που βγαίνει από της γής, της μάνας την καρδιά!

Κι' ο Σπῦρος προχωρούσε, προχωρούσε προς τη θάλασσα..... Κάτι το γαλανό εισωροῦσε μέσα του, του πλημμύριζε το σώμα, του μαλάκωνε την καρδιά και του άνοιγε τὰ μάτια σε νέους κόσμους ωραίους, ποθητούς και άγνωστους. Στο βαθιγάλανο βυθό ζαφείρινα παλάτια του ξανοίγονταν, γιολάντες επλεκαν τὰ φύκια και τὰ θαλασσόχορτα και πέφκες πλουμιστές και ροδόχρυσα μπαρμπούνια και άργυρά λιθρίνια και άσημένιοι κέφαλοι, χορδές έστήσαν γύρω του, σαν να χιερώντουσαν δια τον έρχομό του!

— Έλα άπόκληρε! Έλα! Μαζί μας τὰ Χριστούγεννα που ποθείς θά τὰ γιορτάσης!

Κι' ο ψίδυρος γύρω της θαλάσσης, νανουριστό τραγοῦδι, σαν τραγοῦδι μάνας τούλεγε και το γαλανό του πλημμύριζε και του άγαλλίαζε την ψυχή και κάτι βούιζε στ' αυτιά του, ώσαν τὰ βότσαλα, που άρμυρά φιλήματα έδέχοντο, κι' ο βράχος ο συλλογισμένος που στεκότανε, και τὰ ψαράκια που φλογίζανε και ή άμμουδιά που το θαλασσόνερο ροφοῦσε άχόρταστα και τὰ καβουράκια και ή πεταλίδες, σαν όλα ένα τραγοῦδι γνωστό του ν' άρχισαν, ένα τραγοῦδι που παιδάκι ευτυχισμένο στο χωριό του τώλεγε:

Χριστός γεννάται σήμερα
έν Βηθλεέμ τη πόλει.....

Κι' επροχωρούσε..... επροχωρούσε ο Σπῦρος προς τη θάλασσα, γεμάτος γαλήνη όλογάλανη:

οί ούρανοι άγάλλονται
χαίρει ή κτίσις όλη!

Κι' από μακρυνά ήρχετο της πόλεως ή βουή ή άδιάκοπος, μιὰ χαρόμοσνος βοή, για του θεανθρώπου τη γέννησι, που έφερε στον κόσμο την άγάπη, τη χαρά και την ισότητα.....

[Άθήναι]

Σταμ. Σταματίου

ΣΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ

[Η «Χαραυγή» τὸ θεωρεῖ τιμὴν τῆς ποῦ ἐξησφάλισε καὶ τὴν συνεργασίαν τοῦ ἐν Ἀθήναις γνωστοῦ λογίου καὶ ἐπιθεωρητοῦ τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν κ. Χρ. Βασιλακάκη, εἰς ὃν ἀνῆκει τὸ κατωτέρω ποίημα.]

Μέσ' στήν καρδιά μου μιὰν εὐχὴ γιὰ τὴ γιορτὴ σου ἀννοιῶνω
τὴ Νιότη νάχεις γιὰ χαρά, τὸν Ἔρωτα γιὰ πόνο.

Χαρὰ σ' ἐκείνον ποὺ μπορεῖ ν' ἀναστενάξει δλοῖνα
Θά πῃ πῶς ἔχει στήν καρδιά αἰσθητά κρυμμένα.
Κάθε αἰσθητὴ καὶ στεναγμὸς ἀπ' τὴν καρδιά πετάει,
Ὅποιος στενάξει φλογερὰ, ἐκείνος ἀγαπάει.

Μέσ' στήν καρδιά μου μιὰν εὐχὴ γιὰ τὴ γιορτὴ σου ἀννοιῶνω
τὴ Νιότη νάχεις γιὰ χαρά, τὸν Ἔρωτα γιὰ πόνο.

(Ἀθῆναι).

Χρ. Βασιλακάκης.

Willamowitz Möllendorf.

Σ Α Π Φ Ω

[Ἡ κατωτέρω περὶ Σαπφῶς μελέτη τοῦ Βιλλαμόβιτς, ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων φιλολόγων τοῦ κόσμου, προσθέτει μίαν εἰσέτι φαινοτάτην σελίδα εἰς ὅσα μέχρι τοῦδε ἐγράφησαν περὶ τῆς ἀγνότητος τῆς ψυχῆς τῆς Λεσβίας ποιητρίας].

... Δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν Σαπφῶ μετὰ τοῦ Πλάτωνος ὡς τὴν δεκάτην Μοῦσαν, ὡς κάτι ὑπεργήϊνον δηλαδή. Ἡ ἀρμονία τῶν στίχων, οἷτινες δεικνύουν πολὺ μεγαλείτερον πλοῦτον ρυθμῶν ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Ἀλκαίου, ἡ λεπτότης καὶ ἐπιτυχία τῆς ἐκφράσεως τὴν ὁποίαν ἡ διάλεκτος τῆς Λέσβου δὲν καταστρέφει, (τὰ Αἰολικὰ τῆς Λέσβου οὐδέποτε ἀντηχοῦν ὡς **patois**, τὰ Λακωνικὰ καὶ Βοιωτικὰ πάντοτε), ἡ πλουσία κλίμαξ τῶν τόνων, ἀπὸ τὰ παιγνίδια τοῦ τρελλοκόριττου ἕως εἰς τὸ τρεμούλιασμα τοῦ πάθους τῆς ψυχῆς καὶ τῶν δακρύων τῶν μόλις συγκρατουμένων ἐξ αἰτίας τῆς ἐγκαταλείψεως, ἀπὸ τὸν ὄργισμὸν τοῦ Ἀδώνιδος ἕως εἰς τὴν σιωπηλὴν ἡσυχίαν τοῦ σεληνόφωτος καὶ τὴν ἀποχαυνωτικὴν διάθεσιν θερινῆς μεσημβρίας τῶν νοτίων χωρῶν, ὅλος αὐτὸς ὁ ἀληθινὸς λυρισμὸς τὸν ὁποῖον εὐρίσκομεν εἰς τὸν **Goethe**, ἀνυψώνει τὴν Σαπφῶ ὑπεράνω ὅλων τῶν συγχρόνων αὐτῆς ἀνδρῶν. Μόνος ὁ Ἀρχίλοχος δύναται εἰς τὸ εἶδος του νὰ εἶναι τὸσον μέγας ὅσον ἡ Σαπφῶ. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν (ἐκτὸς

τοῦ Πλάτωνος) μόνον εἰς μερικὰ Ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα ὑπάρχει τι, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ συγκριθῇ μετ' αὐτῆς καὶ εἰς τὸν μετέπειτα κόσμον σποραδικῶς ἀπαντᾷ τις αὐτό.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τὸ οὐσιῶδες. Ἐκεῖνο ὅπερ ἔχει σημασίαν εἶναι ἡ γυνή, ἣτις ἐγείρει ὀπισθεν καὶ ὑπεράνω τῆς ἀνθισμένης αὐτῆς εὐωδίας καὶ λαμπηδόνης τὴν ἀγνὴν αὐτῆς κεφαλὴν τὸσον ὑψηλὰ καὶ τὸσον ἀγνά, ὥστε ἡ ἀνθρωπίνη χυδαιότης δὲν ἐκουράσθη ποτὲ νὰ ρίπτῃ τὸν βόρβορον ἐπ' αὐτῆς. Ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα συνειθισμένοι νὰ χλευάζωμεν ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν.

Ἡ Σαπφῶ κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς οἴκου τῆς Ἐρεσοῦ (ἀπόγονοι αὐτῆς ἔλαβον μεγάλας θέσεις εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου), ἐνυμφεῦθη ἐν Μυτιλήνῃ, ἐξωρίσθη ἐπὶ τινα χρόνον ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν στάσεων καὶ τελευταῖον εὐρίσκομεν αὐτὴν διευθύνουσαν γυναικεῖον σύνδεσμον, ὅστις ὑπηρετεῖ τὴν θεὰν τῶν γυναικῶν Ἀφροδίτην. Ἐκ τῆς Μιλήτου καὶ τῶν ἀπομακρυσμένων νήσων νεαρὰ κόραι προσήρχοντο πρὸς αὐτὴν διὰ νὰ ἐκμάθωσι τὸ ἐπάγγελμά της, τὸ ἐπάγγελμα τῶν Μουσῶν. Ὅταν ἐπέστρεφον εἰς τὰς πατρίδας τῶν ἐνυμφεύοντο. Ἡ Σαπφῶ διηγείται περὶ μιᾶς ἐξ αὐτῶν, ἣτις ἐνυμφεῦθη ἐν Λυδία, μετὰ ἕνα ἐξελληνισθέντα Ἀσιάτην. Ἄν ἡ νεωτέρα ἐκφρασις δὲν μᾶς τρομάζει, ἢμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν τὸ ἴδρυμά της οἰκοτροφεῖον κορασιῶν. Εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Μίλητον δυστυχῶς τὸ τοιοῦτον πρὸς εὐτυχίαν τοῦ ἐκεῖ γυναικεῖου κόσμου θὰ ἦτο παντελῶς ἀδύνατον. Αἱ μαθήτραι τῆς Σαπφῶς ἔδρεπον ἀνθὴ εἰς τὰς θεὰς, ἐχόρευον χοροὺς καὶ ἔψαλλον ᾠσματα. Ἡ μυσταγωγὸς ἐδίδασκεν αἰτάς. Συνέ-

θετε ὡσαύτως ποιήματα διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν ἔρωτην, τὸν γάμον των. Ποιήματα ἐπίκαιρα εἶναι ταῦτα, καὶ ὅταν γυνὴ στιχουργῆ διὰ γυναικείας ὑποθέσεις ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας τῆς εἶναι πολὺ στενός. Εἶναι ὅμως μία ἐξαιρέσις διὰ τὴν Σαπφῶ. Διότι τὴν ἐπίκαιρον ταύτην ποίησιν ἐξηυγένισε διὰ τῆς τελειοτάτης ἐκφράσεως. Κάτι τι ὑψηλὸν προστίθεται εἰς τὴν ποίησιν ταύτην, ἡ ψυχὴ τῆς Σαπφοῦς, ἣτις ζωογονεῖ τοὺς στίχους τοίτους.

Ὁ ὄρχαιος Ἑλληνικὸς κόσμος γνωρίζει σαρκικὸν ἔρωτα μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἠδύνατο ἐν τῷ γάμῳ νὰ ἀναπτυχθῇ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη, τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ὀνομάζουσι φιλίαν. Ἀλλὰ ἡ ἕξις τῶν ψυχῶν εὐρίσκεται μόνον εἰς ἄτομα ἀνήκοντα εἰς τὸ ἴδιον φῦλον· καὶ εἶναι βαθὺ καὶ γνήσιον εἰς τοὺς ἀνδρας τὸ αἰσθημα τοῦτο, ἂν καὶ κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα τότε ἦθη ἡ σαρκικὴ φιληδονία δὲν ἐλλείπει παντελῶς. Ἀλλ' εἰς τὰ ποιήματα τῆς Σαπφοῦς, εἰς τὰ ὁποῖα «ἡ ἀγνή γυναῖκα μὲ τὸ γλυκὸ χαμόγελο» ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ Ἄλκαϊος, ἡ θεράπαινα τῶν θεῶν, ἡ διδασκάλισσα καὶ μυσταγωγὸς διδάσκει τὰς μαθητρίδας τῆς, εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁποίων πρώτη αὐτὴ ἐξύπνησε τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν πνευματικὴν ζωὴν, εἰς τὰ ποιήματα ταῦτα εἰς τὰ ὁποῖα κάθε ρυπαρὰ σκέψις εἶναι οὐ μόνον βλασφημία ἀλλὰ καὶ βλακεία, ὁμιλεῖ ἡ γλῶσσα τοῦ θερμοῦ ἔρωτικοῦ αἰσθήματος, ὡς ἦχος ἐρχόμενος ἐξ ἄλλου κόσμου, ὄχι γήινου. Ὁ ἀνὴρ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ θέλῃ ὅλα νὰ τὰ ἐννοήσῃ· σιωπᾷ καὶ ἐν κατανύξει ἀκροᾷται τὴν ἀποκάλυψιν τῆς γυναικείας ψυχῆς, ἣτις διὰ τοῦτο εἶναι θεία, διότι εἶναι αὐτὴ ἡ φύσις. Καμμία δευτέρα Σαπφῶ δὲν ἀνεφάνη, καὶ ἂν ἡ χειραφέτησις τῶν γυναικῶν πραγματοποιηθῇ, θὰ ἴδωμεν τὸ πολὺ πολὺ μίαν Σαπφῶ τῆς κωμωδίας ἢ τῆς **Grillparzer**, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀρκεταὶ ὑπάρχουν.

Μυτιλήνη.

[Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ].

ΑΡ. ΔΕΛΗΣ

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ

(Βιογραφικὸν σημείωμα).

Ὁ Μάξιμ Γκόρκυ εἶναι σήμερον, ὡς γνωστόν, μ' ἓνα φιλολογικὴ δόξα τῆς Ρωσίας: διηγηγματογράφος, μυθιστοριογράφος, δραματικὸς συγγραφεὺς, κοινωνιολόγος. Τὰ ἔργα του μετεφράσθησαν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Καὶ τὴν φήμην του ταύτην ὁ Γκόρκυ ἀπέκτησε μόνος του, μὲ τὴν ἀκαταπόνητον φιλο-

ΣΤΟΝ ΤΑΞΙΑΡΧΗ

(Μανδαμάδου).

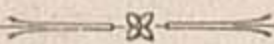
Πανέμορφο μοναστηράκι
ἔχει στὴ Γῆ μικρὸ σπιτάκι
μέσ' στοῦ Λεσβάδου τὲς δροσιές,
μέσ' στὲς ἐλιές, μέσ' στὰ λουλούδια,
Αὐτὸς, ποῦ κάνει τ' ἀγγελούδια
ἀπ' τῶν ἀνθρώπων τὲς ψυχές.

Κι' ἀνασασμὸ σιμώνει ναῦρη
μέσ' στὴν Εἰκόνα του τὴ **μαύρη**,
κι' αὐτὴ ξυπνάει καὶ μιλᾷ!
Πότε παράπονο ἀφίνει
ἀπὸ τοῦ κόσμου τὴν ὀδύνη,
πότε γλυκὰ χαμογελᾷ....

Καὶ τὸ χωριὸ, ποῦ εἶναι πέρα
ἔχει τὸν Ἄγγελο πατέρα!
Κι' ἔκεῖνος τῶχει συντροφιά,
καὶ τ' ἀγαπᾷ μὲ τὴν καρδιά του
καὶ λησμονεῖ μέσ' στὰ παιδιά του
τοῦ Οὐρανοῦ τὴν ὁμορφιά.

(Μυτιλήνη)

Φίλων Ὀφερέτης.

γράφου· κατόπιν ἐπῆγε μέσα εἰς ἓν ἀτμόπλοιον ὡς παραμάγειρος. Δεκαπενταετῆς εἶχε δοκιμάσει ὅλα σχεδὸν τὰ ἐπαγγέλματα· τότε ἀπεφάσισε νὰ μάθῃ ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ τὸ κατώρθωσε μόνος σχεδόν. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ διδαχθῆ τὸν σπρώχνει μέχρι τοῦ Καζάν, ὅπου διὰ τὴν ζήτησιν κάμνει τὸν ὑπάλληλον πλησίον ἐνὸς ψωμᾶ, ἔπειτα γίνεται ἐκφορτωτῆς ξύλων, πριονιστῆς, ἀλήτης, ζητιάνος. Εἰς ἓν ἐκ τῶν ἔργων του «οἱ Ξεπεσμένοι», τὸ ὁποῖον ἐπιφυλασσόμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς εἰς τὴν «Χαραυγὴν» καὶ εἰς τὸ ὁποῖον περιγράφεται ὁ βίος ἀλητῶν καὶ μεθύσων, ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ προσώπῳ ἐνὸς τῶν ἀλιτηρίων τούτων ἀναγνωρίζει αὐτὸν τὸν συγγραφέα.

Ἀπελπισθεὶς διότι δὲν εὔρισκε τὸ μέσον νὰ σπουδάσῃ, ἐπιχειρεῖ ν' αὐτοκτονήσῃ, ἀλλ' ἐσώθη καὶ βραδύτερον εὔρε θεοῖν γραφέως πλησίον δικηγόρου εἰς τὸ Νίγι Νουγορόδ· καὶ ταύτην ὅμως ἐγκατέλειπεν ὁ ἀκούραστος δρομεὺς τῶν στεπῶν· περιέρχεται ὅλην τὴν Ρωσίαν δοκιμάζων ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, ἕως ὅτου κατὰ τὸ 1892 ἐκδίδει τὸ πρῶτον ἔργον του διὰ τοῦ ὁποῖου ἀμέσως κατέστη γνωστὸς εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον· κατόπιν ἐξέδωκε κατὰ σειρὰν πολλὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματα τὰ ὁποῖα ἀνέδειξαν τὸν ἐπίδοξον συγγραφέα.

Τὸ ἔργον τοῦ Γκόρκυ ἀντιπροσωπεύει ὁλόκληρον τὸν Ρωσικὸν λαόν· ἡ φωνὴ του εἶναι φωνὴ αὐτῆς τῆς Ρωσίας, γοερὰ, συντετριμμένη ὑπὸ τὸ κνοῦτον τῶν Κοζάκων, ἀλλ' ἤδη ἀναζωογονηθεῖσα ὑπὸ τῆς πνοῆς τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐπαναστάσεων. Ὁ Γκόρκυ ζωγράφησας εἰς ἀπαραμίλλους εἰκόνας τὰ δεινοπαθήματα καὶ τὰς ἀθλιότητας τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ, μέσα εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ἔζησεν, ἐπεχείρησε μὲ κάθε μέσον νὰ καταπολεμήσῃ ἐν τῇ πατρίδι του τὰ δεινὰ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀμαθείας. Εἰς τὸ Νίγι Νουγορόδ ἴδρυσεν ἐκδοτικὸν κατάστημα, διὰ νὰ διαδώσῃ εἰς τὸς χαμηλοτάτας τιμὰς τὰ ἔργα τῶν μεγάλων συγγραφέων, Ρώσων καὶ ξένων.

Ἡ τρομοκρατοῦσα φατρία τῆς Ρωσίας ἐν τῇ λύσσει της τοῦ νὰ καταπνίξῃ κάθε ἀνεξάρτητον ἰδέαν, δὲν ἦτο δυνατὸν βέβαια νὰ λησμονήσῃ τὸν ἐνδοξον συγγραφέα. Εὐθύς ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Ἐπαναστάσεως, τὸ 1905, ὁ Γκόρκυ συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὸ φρούριον «Πέτρου καὶ Παύλου», ὡς ὑποκινῶν τὸν λαόν εἰς ἀνταρσίαν. Ἀλλὰ πρὸ τῆς γενικῆς κατακραυγῆς καὶ διαμαρτυρίας σύμπαντος τοῦ πολιτισμένου κόσμου, ἐδέησε νὰ τοῦ ἀνοιχθοῦν αἱ

θύραι τῆς εἰρκῆς. Ὁ Γκόρκυ ἐξορισθεὶς τῆς πατρίδος του ἔφυγεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου διέμεινεν ὀλίγον χρόνον, κατόπιν ἠθέλησε νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Ἀμερικὴν, ὅπου ὅμως δὲν ἔγινε δεκτός, ἔνεκα ἠθικῶν λόγων, διότι εἶχε συνδεθῆ μετὰ γυναικὸς ἐλευθέρων ἠθῶν, ἣν ἔφερε μαζί του· ἔπειτα μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ἐνθα ἔτυχεν ἐνθέρμου ὑποδοχῆς καὶ ἐνθα ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ εἰσέτι.

Τοιοῦτος ἐν συντόμῳ ὁ βίος τοῦ ἐνδόξου ἀνδρός, ὅστις κατέλαβε τὴν πρώτην ἐπίσημον θέσιν μεταξὺ τῶν διασήμων συγγραφέων τῆς Ρωσίας, τοῦ Τολστόη, τοῦ Δοστογιέφσκη, τοῦ Σιέγκεδιτς, τοῦ Τουργκένιεφ.

Α.

 ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ

ΕΡΩΣ ΘΑΝΑΣΙΜΟΣ

Ὁ δροσερὸς καὶ ὑγρὸς ἀέρας ποὺ ἤρχετο ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἐσκορπούσε πάνω στὴν ἀπέραντη στέππα τὸ ὄνειρο καὶ τὴ μελαγχολία τῶν κυμάτων ποὺ χτυποῦσανε στὴν ἀκρογιαλιά, καὶ τὸ θόρυβον τοῦ φυλλώματος ἐκεῖ γύρω. Κάθε λίγο ὁ ἄνεμος κυνηγοῦσε κ' ἔσπρωχνε μέσα στὴ φωτιά τὰ ξηρὰ σκόρπια φύλλα ποὺ τὸ κρύο εἶχε μαράνει, καὶ κάθε φορὰ ἡ φλόγα μεγάλωνε καὶ ζωήρευε περισσότερο, σὰν νὰ ἠθέλε νὰ διασχίσῃ τὴ ζώνη τῆς νύχτας καὶ νὰ διερευνήσῃ τὰ σκοτάδια: ξάνοιγα τότε καθαρώτερα πρὸς τ' ἀριστερά μου τὸ ἄπειρο τῆς στέππας, πρὸς τὰ δεξιά τὸ ἄπειρο τῆς θάλασσας, κ' ἔβλεπα ζωηρότερα ὁλόϊσα ἀπέναντί μου, τὸ γερὸ καλοθρεμμένο κορμὶ τοῦ Μάκαρ Τσοῦδρα, τοῦ γέρου γύφτου, ποὺ φύλαγε τᾶλογα πενήντα βήματα μακρὰ ἀπὸ τὸ καλύδι του.

Ὁ ψυχρὸς ἀέρας τοῦ ἄνοιγε τὸ πλατὺ ἐπανωφόρι του, ξεσκέπαζε τὶς κοκκινωπὲς τρίχες τοῦ στήθους του καὶ τὸ χτυποῦσε ὀρμητικά. Ἐκεῖνος ἀδιάφορος στὰ χτυπήματα αὐτά, μισοπλαιασμένος, μὲ τὴν ὄψη του ἀπέναντί μου, ἐξέφραζε τὴν ὑπερηφάνεια καὶ τὴ δύναμη. Μὲ κίνημα ἀλλεπάλληλο καὶ ἤσυχο, ἡ πελώρια πίππα του ἐπλησίαζε στὰ χεῖλη του καὶ ὕστερα ὁ καπνὸς ἔδγαινε στροβιλιζοντας ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὴ μύτη του. Ρίχνοντας ἀπὸ πάνω μου τὸ βλέμμα ἔτσι ἀόριστα, παρατηροῦσε δὲν ξέρω ποῦ, στὴν σκοτεινὴ, ἔρημη καὶ κοιμισμένη στέππα, καὶ δίχως νὰ δείχνῃ τὴν παραμικρὴ φροντίδα γιὰ νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τὸ κρύο φύσημα τοῦ ἀνέμου, ἄρχισε:

— «Ἐτσι λοιπόν, γυρνᾶς καὶ σεργιανίζεις, αἱ;

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

Ο αγαπητός φίλος και τακτικός ανταποκριτής μας, 22 περίπου ετών, συμπαθής, γνωστότατος εις τον φιλολογικόν κόσμον, εις τον οποίον παρουσιάσθη Ιδρυτής περίπου με τους εκλεκτούς στίχους του.

Ο κ. Ρώμος Φιλύρας (το αληθές ὄνομά του είναι

Καλύτερο ἀπ' αὐτό δὲν ὑπάρχει!... Γιὰ σένα εἶναι ὁ κόσμος, περιστέρι μου! Γύρνα καὶ βλέπε: αὐτὸ εἶν' ὅλο. Ὅταν θὰ τὰ ἔχῃς δῆ ὅλα, τότε σταμάτησε καὶ πέθανε: αὐτὸ θὰ εἶναι ὅλο. Τί εἶναι ἡ ζωὴ; Ποιὸς ρωτᾷ γιὰ τὸν ἄλλον;

Θέλησα νὰποκριθῶ με κάποιαν εἰρωνεία με ἄκουσε κ' ἐξακολούθησε:

— «Αὐτὸ εἶναι ὅλο! Κοίτα, ἐσὺ μονάχος εἶσαι ἡ ζωὴ, ἀφοῦ ὁ γείτονας σου ζῆ καὶ θὰ ζήσῃ χωρὶς ἐσένα, ἀφοῦ κανεὶς δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκη σου, κ' ἀφοῦ δὲν μπορεῖ; σὲ τίποτε νὰ ὠφελήσῃ κανένα.

» Λὲς πὼς θέλεις νὰ διδάξῃς τοὺς ἄλλους; Μπορεῖς νὰ τοὺς μάθῃς ἴσὺ τὴν εὐτυχία; Ὅχι. ἄφησε νάρθουν τὰ γηρατειὰ καὶ τότε μονάχα θὰ καταλάβῃς ἂν ὑπάρχῃ κάτι πὺν νὰ διδάξῃς. Κ' ἔπειτα τὸ κάτω-κάτω, ποιὸς δὲν ξέρεῖ τί πρέπει νὰ μάθῃ, τί νὰ διδαχθῇ; Οἱ πονηροὶ κάτι κερδίζουν, οἱ ἀπλοὶ τίποτε, κ' ἔτσι ὁ καθένας πρέπει ὁ ἴδιος νὰ κάμῃ τὴ γνωριμιά του με τὴ ζωὴ.

»... Οἱ σύντροφοί σου εἶναι συμπυκνωμένοι, στιβασμένοι, πνίγονται: τί τρέλλα! Κι' ὅμως κοίταξε πόσο μεγάλη κι' ἀπλόχωρη εἶναι ἡ γῆ...» Ἦπλωσε τὸ χέρι του κ' ἔδειξε ὀλόγυρα τὴ

Ἰωάννης Οἰκονομόπουλος) ἔχει συνεργασθῆ ἕως τώρα εἰς διάφορα περιοδικὰ «Παναθήναια», «Ἀκρίταν», «Ηγησώ», τώρα δὲ εἰς τὸν «Καλλιτέχνην» τοῦ κ. Βώκου. Ἐφέτος συνέγραψε καὶ λιρικήν τραγωδίαν τὸ «Πορτραῖτο», ἣτις πρόκειται νὰ παρασταθῇ κατὰ τὴν προσεχῆ θεατρικὴν περίοδον.

Τὰ δὲς ὡραία ποιήματά του πὺν δημοσιεύονται εἰς τὴν «Χαραυγὴν» μαρτυροῦν περὶ τῆς ποιητικῆς δυνάμεως τοῦ ἐκλεκτοῦ συνεργάτου μας.

ΜΑΡΙΑ

Σ' ἀκούω παντοῦ... στὸ ἀγέρι πὺν μιλεῖ στὰ φύλλα μέσ' στὸ τραγοῦδι πὺν μιὰ κόρη λέει στὸ δεῖλι, σὲ νοιώθω μέσ' στὴν κάθε μιὰ μου ἀνατριχίλα καὶ πάντα τ' ὄνομά σου ἔχω στὰ χεῖλη.

Ἄκούω τὴν ὑπαρξή σου μέσα σ' ὅλα· σὲ βλέπω σὲ μιὰ δύση, σὲ μιὰ βιόλα· καὶ νοιώθοντας νὰ ζῆς σὲ κάθε τί δικό μου, ἀκούω τὸν ἑαυτό σου μέσ' στὸν ἑαυτό μου.

(Ἀθήναι).

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

στέπλα. «Παντοῦ ἐργασία. Θὰ πῆς γιατί; Ποιὸς τὸ ξέρεῖ; Ἴδου ὁ ἐργάτης τυρανισμένος, ἀποσταμένος: ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δίνει βέβαια τὸ αἷμα του καὶ τὸν ἴδρω του, τὴ ζωὴ του στὴ γῆ, ὅπου σὲ λίγο θὰ γύρη γιὰ νὰ σαπίσῃ: τί θὰ μείνῃ ἀπ' αὐτόν; Τίποτε. Τὸ χωράφι του δὲ θὰ εἶναι πιά γι' αὐτόν, κ' ἔτσι θὰ πεθάνῃ ἄμυαλος, ὅπως γεννήθηκε ἄμυαλος.

» Στοχάζεσαι πὼς τὸ ριζικὸ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ σκάφτῃ τὸ χῶμα, δίχως νὰ μπορῇ νὰ λάβῃ καιρὸ γιὰ νὰ σκαλίσῃ τὸν τάφο του; Ἡ ἐλευθεριά, ἡ ἀτέλειωτη στέπλα, ὁ ρυθμὸς τῶν κυμάτων: τί γνωρίζῃ ἀπ' ὅλ' αὐτὰ; Ἡ καρδιά του λαχτάρισε ποτὲ γι' αὐτὰ; Ὅχι. Σκλάβος ἐγεννήθηκε, καὶ ἡ ζωὴ τὸν ἀλυσσοδένει. Τί ἄλλο καλύτερο μποροῦσε νὰ κάμῃ, παρὰ νὰ πάῃ νὰ κρεμασθῇ, ἂν δὲν εἶναι ὅλως διόλου ἀνόητος;

» Ἐγὼ, καθὼς με βλέπεις, εἶμαι 58 χρονῶν, καὶ ἂν ὅσα ἔχω δῆ ἐγὼ τὰ ἔγραφε ὅλα πάνω στὸ χαρτί, δὲ θὰ χωροῦσανε μέσα σὲ χίλιους ταξιδιωτικὸς σάκκους σὰν τὸ δικό σου. Πές μου, ἂν μπορῆς, ἓνα μέρος, πὺν νὰ μὴν τὸ ἐπισκέφθῃκα. Πὺν νὰ γνωρίσῃς ἐσὺ τοὺς τόπους ὅλους πὺν πέρασα ἐγὼ! Τράβα, πήγαινε, πή-

γαινε ακόμα και πιστεψέ με, αυτή είναι η ζωή. Γιατί να λημεριάζεις εδώ, όπου δεν βρίσκεις τίποτε; Η μέρα και η νύχτα ακολουθούνται αιώνια ή μιὰ κατόπιν τῆς ἄλλης. Ἐ λοιπὸν, κάνε τὸ ἴδιο καὶ μὴ σταματᾷς ἔμπρὸς στὰ καθρεφτίσματα τῆς ζωῆς, ἂν θέλῃς νὰ κρατηθῆς γερὰ σ' αὐτή. Δὲ θὰ τὴν ἀγαπᾷς πιά, ἅμα τὴν συλλογᾷσαι. Τὸ γνωρίζω, τὸ δοκίμασα ὁ ἴδιος: νά, πῶς περνοῦν καὶ διαβαίνουν τὰ πράγματα τοῦ κόσμου.

»Στὴ Γκαλιτσένη μὲ φυλακίσανε. Μιὰ μέρα μέσα στὴ μαύρη μου στενοχώρια (ἡ ζωὴ τῆς φυλακῆς, ἀγαπητέ μου, εἶναι τρομερὰ στενόχωρη), μιὰ μέρα ἐφώναξα: Γιατί εἶμαι πάνω στὴ γῆ; Μιὰν ἄλλη μέρα μέσα ἀπὸ μιὰ θυρίδα παρατήρησα τὰ χωράφια, καὶ τὰ σίδερα τῆς στενοχώριας μου σφίξανε τὴν καρδιά. Ἄπ' ὄλους αὐτοὺς πὺν βρίσκονται πάνω στὴ γῆ, ποιὸς μπορεῖ νὰ πῆ γιατί ζῆ; Ἐμπρὸς, περπάτει πάντα καὶ γὰ νὰ μὴ γνωρίσῃς τὴ στενοχώρια, κοίταζε ὅ,τι γίνεται ὀλόγυρά σου. Στὴ φυλακὴ μέσα, ἡ σκέψη τοῦ νὰ κρεμαστῶ μὲ τὴ ζώνη μου δὲ μὲ ἄφηνε ἡσυχο. Ἐ! μάλιστα.

»... Ἀλήθεια, ἔτυχε κάποτε νὰ συνομιλήσω μ' ἓνα συμπατριώτη σας στὴ Ρωσία, ἓνα πολὺ αὐστηρὸ πρόσωπο. Ἴδου τὰ λόγια του: «Ἄφησε αὐτὰς τὰς ιδέας καὶ ζῆσε σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ· αὐτὸ εἶναι τὸ χρέος σου. Ὅποιος ὑπακούει στὰ διατάγματά του κερδίζει κεῖνο πὺν παρακαλεῖ νὰπολαύσῃ.»

»Τὸ κορμί του εἶτανε ντυμένο μὲ κουρέλια. Τοῦ εἶπα: «Ζήτησε λοιπὸν ἀπὸ τὸ Θεὸ ἓνα ἄλλο φόρεμα.» Ἐθύμωσε, μὲ ὕδρισε καὶ μ' ἐδίωξε. Καὶ μολαταῦτα, μου εἶχεν ἐπαναλάβει χίλιες φορές πῶς πρέπει ν' ἀγαποῦμε τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς συγχωροῦμε. Νὰ οἱ διδάσκαλοι! Σὰς λέγουν: «Πολὺ λίγο νὰ τρώτε» καὶ ὅσο γι' αὐτοὺς, δέκα φορές τὴν ἡμέρα καθίζουνε στὸ τραπέζι.»

Ὁ Μάκαρ ἐσταμάτησε, ἔφτυσε πάνω στὴ φλόγα καὶ ξαναγέμισε τὸ τσιμπούκι του.

* * *

Μέσα στὴ νύχτα ἠκούετο τὸ παράπονο τοῦ ἀνέμου καὶ οἱ χρεμετισμοὶ τῶν ἀλόγων, ἐνῶ ἀπὸ τὸ καλύδι ἤρχετο ἡ γλυκεῖα καὶ αἰσθηματικὴ μελωδία μιᾶς ρομάντσας. Εἶταν ἡ κόρη τοῦ Μάκαρ, ἡ ὠραία Νόγκα, πὺν τραγουδοῦσε. Πολλὲς φορές εἶχα ἀκούσει τὴ σοβαρὴ καὶ ἐκτάκτως ἠχηρὴ φωνή της, εἴτε σὰν μᾶς ἐχαιρέτιζε, εἴτε σὰν ἐτραγουδοῦσε. Εἶχε κεφάλι βασίλισσας, πρόσωπο μελαχροινό· μέσα στὴ ματιὰ της ἐδιάβαζες τὴ συναίσθηση πὺν εἶχε γιὰ τὴ δύναμή της, τὴν ἀτομικὴ ὁμορφιά της καὶ τὴν ἀκαταδεξιὰ καὶ περιφρόνηση γιὰ τὸ κάθε τι πὺν δὲν εἶτανε δικό της.

— «Κάπνισε! μου λέγει ὁ Μάκαρ δίνοντάς μου τὸ τσιμπούκι του. Ὁραία δὲν τραγουδᾷ ἡ ὁμορφὴ Νόγκα; Τὴν ἠθελες ἔξαφνα ἀγαπητικιά σου; Πές ὅχι καὶ θὰ συμφωνήσω μαζί σου· φεῦγε τίς ὁμορφες καὶ ποτὲ μὴν πιστεῦῃς σ' αὐτές. Μιὰ ὠραία κόρη ἀγαπᾷ νὰ τὴν ἀγκαλιάζῃς, ὅ-

πως ἐγὼ ἀγαπῶ νὰ καπνίζω τὴν πίππα μου, μὰ μὴν ξεχνᾷς πῶς αὐτὸ τὸ σφιχταγκάλιασμα θὰ σοῦ ἀποσπάσῃ κάθε σου ἐνέργεια, κάποια γοητεία θὰ σὲ ἀλυσόδεσῃ ἀόρατα, ἀδυσώπητα, καὶ θὰ σοῦ πάρῃ τὴν ψυχὴ. Πιστεψέ με, πάντα νὰ φοβᾷσαι ἀπὸ τίς ὁμορφες, γιατί εἶναι ὄχεντρες καὶ τὰ λόγια τους εἶναι ψεύτικα: «Σὲ λατρεύω, εἶσαι ὁ μόνος μου θησαυρός!» ἔτσι σοῦ λένε· μὰ κέντησε μιὰ τους μὲ ἀπλὴ καρφίτσα καὶ θὰ δῆς τί θὰ σοῦ τὴν κόμη τὴν καρδιά σου. Ἐφῶ ἐγὼ τί εἶν' αὐτές, φίλε μου. Ὅριστε, ἄκουσε μιὰν ἱστορία, μιὰν ἀληθινὴν ἱστορία. Χάραξέ τὴν στὴν καρδιά σου καὶ τότε θ' εἶ σοῦ πῶ πῶς ἡ ζωὴ σου θ' εἶναι ἐλεύθερη ὅπως ἡ ζωὴ τῶν πουλιῶν....

— «Μιὰ φορὰ ζοῦσε πάνω στὴ γῆ ἓνας ὁμορφονιὸς γύφτος· τὸνομά του Λάιλο Ζουπίρ. Εἶχανε γνωστὸς στὴν Οὐγγαρία, στὴ Βοεμία, στὴ Σλαβονία καὶ σ' ὅλη τὴ μακρινὴν ἀκρογιαλιά. Τὴ γενναῖο παλληκᾶρι! Χωρὶο δὲν εἶτανε, πὺν νὰ μὴν εἶχαν ὀρκιστῆ πῶς θὰ τὸν ἐσκότωναν· πάντα ἐγλύτωνε! Ἄν ἄρεξε κανένα ἄλογο, ὀλόκληρο σύνταγμα στρατοῦ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ τὸ πάρῃ. Κανέναν δὲν ἐφοβῆτο καὶ πιστεύω μὲ τὰ σωστά μου πῶς ἂν ὁ Σατανᾶς ἤρχετο κοντὰ του μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του, ἢ θ' εἶ τοῦ φύτευε καμὰ μαχαίριᾶ ἢ θὰ τὸν ὕδριζε πατόκορφα, ἢ θὰ τοῦ ἐδάξε τὴ γροθιά του κίτω ἀπὸ τὴ μύτη του.

»Εἶταν τὸ ζωντανὸ συναζᾶρι ὄλων τῶν καλυειῶν. Εἶχε μεγάλη μαγία μὲ τὴν ἱππικία, συχνὰ ἄλλαζε ἄλογα καὶ τὰ πωλοῦσε μετὰ δυὸ-τρεις μέρες. Κανένα δὲν ἐσῆθετο, ἀλλ' ἡ γενναῖο δωρία του εἶταν τόσο μεγάλη, πὺν μποροῦσε νὰ ξεριζώσῃ τὴν καρδιά του γιὰ νὰ σοῦ τὴν δώσῃ, ἅμα τοῦ τὴν ἐγύρευες. Ἴδου ὁ τύπος! Κάποτε — θὰ εἶναι 12 χρόνια περίπου — εἶμασταν κατασκηνωμένοι στὴ Μπουκοβ'νη· εἶταν ἀνοιξη: μιὰ νύχτα, ὁ στρατιώτης Δανῆλος, ὁ σύντροφος τοῦ Κόσσουθ, ὁ γερο Νούρ, οἱ ἄλλοι κ' ἐγὼ ἐκαθοῦμαστε.

»Γνωρίζεις τὴν κόρη μου Νόγκα; Βασίλισσα, ἔ; Λοιπὸν, μεγάλη τιμὴ θὰ τῆς ἔκαμνα, ἂν τὴν ἐσύγκρινα μὲ τὴν Ράντα. Νὰ σοῦ τὴν παραστήσῃ γλῶσσα ἀνθρώπινη εἶναι ἀδύνατο. Ἄν κανέναν μουσικὸς ἐγνώριζε τ'ἔλεια καὶ τ'ὄργανό του καὶ τὴν ψυχὴ της, ἴσως ἡ μουσικὴ τῆς λύρας τοῦ σοῦ ἔδινε κάποιαν ἰδέα γι' αὐτήν!

»Πόσες λεβέντικες καρδιὲς εἶχε κομματιῆσει! Μιὰ μέρα, σὰν εἶμασταν στὴ Μοραβία, ἓνας γέρος ἀριστοκράτης, περῶντας καθάλλα στ' ἀλόγο του τὴν εἶδε, σταμάτησε ζαλισμένος κ' ἄρχισε νὰ τρώμῃ. Θὰ ἔλεγες πῶς εἶταν ὁ διάβολος μὲ γιορτερὴ στολή, τόσο ὠραῖος εἶταν, μὲ τὰ χρυσᾶ γαλόνια του, τὴ σπάθη του στολισμένη μὲ ἀστραφτερὰ ἀτίμητα πετράδια, καὶ τὸ ἄλογό του πὺν περήφανα χτυποῦσε τὸ ἔδαφος μὲ τὸ πόδι. Τὸ βελούδο τοῦ καπέλλου του εἶταν τόσο γαλάζιο πὺν ἔμοιαζε ἓνα κομμάτι οὐρανοῦ.

Μετάφρασις Δ. Π. Ἀλβανοῦ.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές).

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Ἐπέρασεν ὁλόκληρος ἡ θερινὴ περίοδος καὶ ἰδοὺ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν χειμερινήν, καὶ ὅμως οὔτε σκέψις γίνεται περὶ προσκλήσεως εἰς τὴν πόλιν μας ἐνὸς δραματικοῦ θιάσου τῆς προκοπῆς, ὅπως διέρχεται κανεὶς ὥρας τινὰς πνευματικῆς ἀπολαύσεως κατὰ τὰς μακρὰς νύκτας τοῦ χειμῶνος. Εἰς ἐποχὴν ὅπου εἰς κάθε πολιτισμένον μέρος μεγίστη καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς ὑποστήριξιν καὶ τελειοποιήσιν τοῦ θεάτρου, τὸ ὅποιον σήμερον ἐπέχει θέσιν Σχολείου τῆς Κοινωνίας, εἰς ἡμᾶς δυστυχῶς τόση ψυχρότης καὶ ἀδιαφορία διὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν μορφωτικὸν τοῦτο ἔργον παρατηρεῖται, ὥστε ὄχι μόνον οὐδεμία λαμβάνεται πρόνοια περὶ ἰδρύσεως θεάτρου ἐπαξίου τῆς πόλεώς μας, ἀλλὰ καὶ τὸ νῦν ὑπάρχον ψιθυρίζεται ἀπὸ τινος ὅτι θὰ κατεδαφισθῇ! Εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη ἢ ἐν τῇ πόλει μας ἴδρυσις θεάτρου καὶ ἢ τακτικὴ λειτουργία αὐτοῦ. Οἱ Μυτιληναῖοι, τῶν ὁποίων ἡ φιλομουσία εἰς κάθε παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν τρανότατα ἐκδηλοῦται, οἱ ὅποιοι ἀπέκτησαν ἐγγύριον τύπον πολιτικόν, σατυρικόν καὶ περιοδικόν, δὲν πρέπει νομίζομεν νὰ ὑστερήσουν καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον πρέπει νὰ ληφθῇ μέριμνα, ὅπως ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν μας καλῶς κατηρτισμένος θίασος διὰ τὴν προσεχῆ χειμερινὴν περίοδον. Τὸ περιμένομεν.

Ἄριστα ἤρχισε νὰ λειτουργῇ ἐφέτος τὸ ἐμπορικὸν τμήμα τοῦ Γυμνασίου μας, διὰ τῆς προσλήψεως καὶ ἐτέρου Γάλλου εἰδικοῦ καθηγητοῦ τῶν ἐμπορικῶν μαθημάτων. Καὶ τοιοῦτοτρόπως διὰ τῆς σὺν τῷ χρόνῳ βελτιώσεως αὐτοῦ, ἡ Μυτιλήνη θὰ δύναται εἰς λίαν προσεχῆς μέλλον νὰ καυχᾶται ὅτι ἀπέκτησε τελείαν ἐμπορικὴν σχολήν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρχονται τὰ μαθήματα τῆς ὑπὸ τόσον αἰσίους οἰωνοὺς ἰδρυθείσης ἐν τῇ πόλει μας νυκτερινῆς Λαϊκῆς Σχολῆς. Ὅλοι πρέπει νὰ συντρέξουν τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον, τὸ ἐγκαύχημα τῆς πόλεώς μας, εἰς τὸ ὅποιον αἱ μέχρι τοῦδε εἰσφοραὶ καὶ ὑποστηρίξεις παρέχουν τὴν ἐλπίδα ὅτι ταχέως θὰ ἐκπληροῦν τελειότατα τὸν προορισμὸν αὐτοῦ.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς προπερασμένης Κυριακῆς ἢ Α. Ε. ὁ Διοικητὴς Μυτιλήνης Ἀαλῆ Φαῖκ βένης ἀποδίδων προηγουμένην του πρόσκλησιν ὑπὸ τοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος, παρέθηκε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Δημαρχείου τέιον, εἰς τὸ ὅποιον προσεκλήθησαν καὶ ἄρκετοὶ τῶν ἐγκρίτων Ἑλλήνων πολιτῶν καὶ Ὀθωμανῶν ὑπηκόων μὲ τὰς κυρίας των.

Τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἀνεχώρησαν εἰς Ἀθήνας οἱ ἐγκριτοὶ συμπολιταὶ μας μετὰ τῶν ἀξιοτίμων οἰκογενειῶν των κ. κ. Π. Μ. Κουρτζῆς καὶ Μ. Π. Κουρτζῆς, μέλλοντες νὰ διαμείνουν ἐκεῖ ἐπὶ δῖμνον περίπου.

*
* *

ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους οἰωνοὺς τὴν προπαρελθούσαν Πέμπτην ἀντήλλαξε δακτύλιον ἀρραβῶνος ὁ διερμηνεὺς τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Προξενείου κ. Ι. Φρυδᾶς μὲ τὴν χαριεστάτην καὶ κατὰ πάντα ἀνταξίαν αὐτῷ δεσποινίδα Μελομένην Γ. Ράλλη, θυγατέρα τοῦ συμπαθεστάτου καὶ ἀγαπητοῦ τοῖς πᾶσι διερμηνεῶς τοῦ Ἀγγλ. Προξενείου κ. Γ. Ράλλη.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΘΕΑΤΡΟΝ

"Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ."

Εἰς τὸ θέατρον τῆς Σάρας Μπερνάρ παρεστάθη διὰ πρώτην φορὰν κατ' αὐτὰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Ἀλβέρτου ντὺ Μπουά, «Ἡ Κατάκτησις τῶν Ἀθηνῶν». Τὴν κατάκτησιν τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἐπιχειρεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ἀλλὰ δὲν ἐπιτυγχάνει αὐτήν. Ὁ δραματικὸς συγγραφεὺς ἀντιθέτως πρὸς πάσας τὰς θεατρικὰς παραδόσεις, ἀπὸ τοῦ «Πολυεύκτου» μέχρι τῆς «Σαμαρείτιδος» παρουσιάζει τὸν ἀπολογητὴν τοῦ Ἐυαγγελίου ἠττώμενον ὑπὸ τῶν ἐμπαιγμῶν καὶ τῶν σαρκασμῶν. Ἡ πόλις τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς δόξης, παρὰ τὴν τεραστίαν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ἀποστόλου, ἀρνεῖται νὰ εἰσακούσῃ αὐτὸν καὶ τὸν εἰρωνεύεται. Μόνη, μία γυνὴ πνεύματος ὑπερόχου ἐράται τοῦ Παύλου. Ἡ γυνὴ αὕτη ὀνόματι Δάμαρις, δὲν πιστεῖει ποσῶς εἰς τὰ δόγματα αὐτοῦ, ἀλλ' ἀγαπᾷ, θαυμάζει τὸν ὑπέροχον ὀπτασιαστήν. Θέλει νὰ τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τῆς ὀπτασίας αὐτοῦ. Προσπαθεῖ νὰ τὸν δελεάσῃ, νὰ τὸν κάμῃ νὰ συμμερισθῇ ἔρωτος τὸν ὅποιον πᾶσαι αἱ Ἀθηναὶ ἐμάντευσαν καὶ μόνος αὐτὸς βυθισμένος ἐν τῷ ὄνειρῳ του, ἀρνεῖται νὰ ἐννοήσῃ..... Φαίνεται ὅτι κολοσσιαῖος, μεγαλοπρεπὴς ἔκλαμπρος, ὑπεράνθρωπος — καὶ ἐν τούτοις ζῶν καὶ θαυμαστῶς ζῶν — ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ κύριος θεμελιωτὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ ὀρθοῦται πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν θεατῶν ἐν τῷ δράματι τούτῳ, καὶ ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ ὄνειροπολήσῃ τις μορφὴν ὑπερηφανωτέραν καὶ εὐγενεστέραν ἀνδρὸς μεγαλοφυοῦς ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁ συγγραφεὺς τῆς «Κατάκτησεως τῶν Ἀθηνῶν» ἐν τῷ χαρίεντι πλαισίῳ τῆς πόλεως τοῦ αἰωνίου Καλοῦ.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Ἐνα σπουδαιότατον ἔργον τοῦ Ἑλλήνου φιλοσόφου Βράϊλα περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτους ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν καὶ Κοινωνιολογικὴν Βιβλιοθήκην Γ', Φέξη. Εἶναι ἐπιτομὴ τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Φουγέ, ποῦ ἀνέδειξεν εὐληπτα εἰς σύστημα τὴν ἰδεολογικὴν καὶ ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχαιότητος φιλοσόφου, συνδυάζων ὅσα ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος μὲ ὅσα ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Ξενοφῶντα. Τοιοῦτοτρόπως ὁ μελετῶν τὸ σύντομον καὶ σαφὲς ἔργον τοῦ Βράϊλα φθάνει ν' ἀποκτήσῃ πλήρη ἰδέαν περὶ Σωκράτους καὶ τῆς ὑπερόχου διδασκαλίας του ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβασίσθη ὁλόκληρος ἡ νέα ἠθικὴ καὶ μὲ τὴν ὁποίαν ἐσχηματίσθη καὶ ἐπαγιάθη ὁ νεώτερος πολιτισμός.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Εἰς τὴν 7ην σελίδα μετὰ τὸ «ἡ λαϊκὴ δικαιοσύνη» τοῦ 31 στίχου, ἀναγνώσατε «εἶναι δικαιοσύνη τοῦ οὐρανοῦ».

Υπεύθυνος: Μ. Σ. Βάλλης.